

PŘEDŠKOLNÍ DÍTĚ A TELEVIZE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

DENISA TICHÁ

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Mgr. EVA SVOBODOVÁ

Stupeň kvalifikace: Bakalář

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Datum odevzdání práce: 31. 3. 2011

ČESKÉ BUDĚJOVICE 2011

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v bibliografii.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum

Podpis studenta

Na tomto místě bych předně ráda poděkovala vedoucí práce Mgr. Evě Svobodové za její zaujetí, cenné nápady a připomínky.

Můj dík patří rovněž všem rodičům a jejich dětem, kteří měli tu odvahu a vytrvání snášet roli zkoumaných osob.

ANOTACE PRÁCE

Cílem mé práce je především upozornit na vhodnost spektra televizních pořadů, které jsou v současnosti přímo či nepřímo nabízeny dětem předškolního věku.

V teoretické části se zaměřím na specifika vnímání a prožívání předškolního dítěte, připomenu jeho emoční a kognitivní vývoj a faktory, které jej ovlivňují. Upozorním na možný vliv televize na dítě.

V praktické části na základě vlastního sledování televizních pořadů v časech, ve kterých předškolní děti obvykle sledují televizi, a s pomocí stanovených kritérií, vytvořím hierarchii pořadů vhodných a méně vhodných či zcela nevhodných pro předškolní děti. Pomocí rozhovorů s dětmi v MŠ pak zjistím, které pořady jsou dětmi nejvíce sledované.

Klíčová slova: televize, emoční a kognitivní vývoj, kritéria, hierarchie

ABSTRACT

The aim of this work is to point out appropriate spectrum of television programs, which are offered to pre-school children directly or nondirectly in present time.

In theoretical part I will concentrate on a specifics of perception and going through of pre-school child, will mention his emotional and cognitive development and all influencing factors. I will also mention possibility of having an influence on child.

In practical part I will create a precedent chart of acceptable, less acceptable or absolutely unacceptable programs for pre-school children with the aid of fixed criteria on the basis of my own monitoring of programs in time, when usually pre-school children are watching TV. Via interview with children in Pre-school I will try to find out, what kind of programs they watch mostly.

Key words: television, emotional and cognitive development, criteria, precedence,

OBSAH:

1. ÚVOD	7
2. TEORETICKÁ ČÁST	10
2.1 Periodizace emočního a kognitivního vývoje	10
2.1.1 Prenatální období (40 týdnů).....	10
2.1.2 Novorozenecké období (0 – 1 měsíc)	11
2.1.3 Kojenecké období (1 měsíc – 1 rok)	12
2.1.4 Batolecí období (1 – 3 roky)	14
2.1.5 Hra v batolecím období.....	15
2.1.6 Předškolní období (3 – 6, 7 let).....	16
2.1.7 Hra v předškolním věku	17
2.1.8 Dítě a pohádka.....	20
2.1.9 Od knihy k televizní obrazovce	21
2.2 Vliv nadměrného a nekontrolovaného sledování televize na psychiku dětí	21
2.3 Rizika, která televize přináší	23
2.3.1 Násilí	23
2.3.2 Pornografie	23
2.3.3 Kýč	24
2.3.4 Náhradní život.....	24
2.3.5 Zkreslený a ochuzený odraz světa.....	25
2.3.6 Vliv na vývoj řeči.....	25
2.3.7 Strachy a úzkosti	26
2.3.8 Zdravotní následky.....	27
2.3.9 Co s tím? Ovládněte obrazovku podle Říčana!	28
3. PRAKTICKÁ ČÁST.....	30
3.1 Kritéria k posouzení pořadů	30
3.2 Vhodnost pořadů	31
3.2.1 Doporučené pořady	31
3.2.2 Méně vhodné pořady.....	35
3.2.3 Nevhodné pořady	36
3.2.4 Příběhy z digitálních nosičů	37
3.3.5 Fenomén Krteček	39
3.3. Výzkum.....	40
3.3.1 Hrajeme si na televizi.....	41
3.3.2 Otázky a výzkumné předpoklady.....	42
3.3.3 Struktura rozhovoru s dítětem	44
3.3.4 Ukázka rozhovoru	44
3.3.5 Vyhodnocení výzkumných předpokladů.....	48
3.3.6 Rodiče versus děti – vyhodnocení	49
4. ZÁVĚR VÝZKUMU	52
4.1. Doporučení pro rodiče	52
Seznam použité literatury.....	54
PŘÍLOHY	55
Dotazník pro rodiče.....	55
Rozhovory s dětmi	58

1. ÚVOD

Téma jsem si vybrala z více důvodů. Prvním z nich je můj boj. Na jedné straně stojím já a na druhé moje děti a televize. Sama televizi téměř nesleduji, občas večer, když nemůžu spát, stejně tak manžel. Pokud se chceme dívat na film nebo nějaký pořad, vždy se to odehrává ve večerních hodinách, respektive až usnou děti. Vychováváme tři syny, z toho dva předškolního věku. Můj první syn byl v předškolním věku typické „televizní dítě“.

Jak se takové dítě pozná? V důsledku jednosměrné komunikace, trvající hodiny, se televizní dítě špatně vyjadřuje. Je nejisté a jeho klíčovým slovem je nuda. Má omezenou schopnost koncentrace, je netrpělivé, chybí mu vytrvalost, nedokáže pozorně naslouchat. Snížená bývá i jeho způsobilost k učení. Je hyperaktivní a neposedí v klidu, čímž vyrovnává roli pasivního diváka při pozorování vypjatých scén. Má výraznou touhu vlastnit vše, co je nabízeno v televizní reklamě.

Začalo to celkem nevinně fenomenálním Krtečkem Zdeňka Millera. Můj syn byl televizí okouzlen. Samozřejmě, nebyly mu totiž ještě ani dva roky, když poznal kouzelný svět barevných obrázků. První jeho ranní žádost se týkala pohádky v televizi. V té době jsme ještě nevlastnili dvd, takže jsme pohádky nahrávali na videokazety. Od hezkých českých pohádek až po vtíravé Teletubies a všechna možná pitvořící se autíčka s mizerným dabingem. Často jsme si společně hráli, hodně jsme četli, ale televize byla v oblibě na prvním místě.

To, že máme „problém“, jsem si uvědomila až mezi jeho třetím a čtvrtým rokem, kdy jsme velmi trnitou cestou odstraňovali jeho dětskou patlavost. Ještě nějaký čas jsem to sváděla na jeho předčasný příchod na svět a následnou resuscitaci, ale pak jsem razantně stanovila maximální čas u televizních pohádek na 60 minut denně. Dařilo se, syn se velmi rychle adaptoval na novou situaci. Až do té doby, kdy jsme už jako čtyřčlenná rodina následovali manžela na jeho téměř roční služební cestu do USA.

Trávila jsem převážnou část dne s dětmi sama, v neznámém prostředí, bez příbuzných a přátel, takže televize, konkrétně nabídka 32 kanálů, z toho 4 pohádkových nám opět ve „velkém“ vstoupila do života. Ze začátku přinášela uspokojení a naději, že můj starší syn odposlouchá angličtinu, ale po pár měsících jsem začala naši společnou závislost nesnášet.

Po návratu do Čech jsme naši televizi darovali nemocnici v našem městě a žili šťastně a spokojeně další tři roky bez ní. Dnes už opět televizi máme, ale už ji

nepovažuji za nepřítele. Zase máme období „Kртеčka“, tentokrát s naším třetím synkem, kterému jsou dva roky. Důsledně dodržujeme maximální konzumaci 20 - 30 minut denně a ta platí pro každé z našich tří dětí. Výjimku tvoří vánoční svátky, kdy si ale pečlivě vybíráme. Dělá mi radost, když slyším svého nejstaršího syna říkat babičce: „Babi, nekoukej na ty seriály, vždyť je to ztráta času, pojď raději hrát pexeso.“

Dalším důvodem je má budoucí profese. Velmi často se u dětí ve školce, v širší rodině nebo u známých setkávám s vlivem televize na jejich psychiku. Televize je dnes téměř v každé domácnosti. Volný čas, který dříve členové rodiny trávili spolu, hrou, sportem, výlety či povídáním, je v dnešní době často přizpůsobován televizi. Panuje pevná integrace medií mezi činnosti, kterými je vyplněn běžný den.

V současnosti panuje v odborné obci shoda v tom, že televize, stejně jako ostatní masová média, je považována za jeden z významných socializačních činitelů. Výzkumy mediálních účinků tuto socializační potenci opakovaně potvrzují a dokládají, že děti se z médií skutečně učí. Nejčastěji zkoumanou (neboť nejvíce znepokojující) oblastí mediálních účinků je jejich vztah k agresivnímu chování. Klasické Bandurovy experimenty v šedesátých letech minulého století přesvědčivě ukázaly, že děti imitují násilné scény z promítaných filmů. (Šed'ová, K., *Děti a rodiče před televizí*. Brno: Paido, 2007, str.17)

Je nutné zacházet s mediálními vlivy, kterým jsme vystaveni. Důležitým cílem výchovy je vedení k uvědomělé konzumaci médií, které s sebou přináší například aktivní jednání: vědomé zapínání a vypínání televize jako výsledek volby vyplývající z osobních zájmů. Je třeba hovořit s dětmi o tom, co vidí, slyší a čtou, a omezovat tak nekontrolovatelný vliv médií na jejich postoje, chování a hodnoty. (Kern,H., Mehlová, Ch., Nolz, H., Peter, M.,Winterspergerová, R., *Přehled psychologie*. Praha: Portál, 1999, str. 266, 267)

Podle občanského sdružení Bílý kruh bezpečí mnoho dětí není až do věku 3-4 let vůbec schopno v televizních programech rozlišovat mezi skutečností a iluzí či fikcí. V myšlení dětí je televize pramenem zcela věrohodných, reálných informací o tom, jak to ve světě chodí. Rodiče by měli dohlížet na to, jak dlouho a co vlastně jejich děti sledují. Jako příklad udávám zveřejněnou tiskovou zprávu:

„Tříletý chlapec je kvůli nadměrnému sledování televize odříznutý od svých vrstevníků a žije si ve svém světě, kterému kraluje dětský seriál Mašinka Tomáš. Chlapec po většinu času pouze bezcílně chodí a opakuje fráze ze svého oblíbeného televizního seriálu. Lékaři se obávají, že přemíra sledování televize bude mít

dlouhodobý vliv na rozvoj jeho osobnosti a komunikační schopnosti. Max nyní dokola opakuje Tomášovu větu, že "chce být užitečný a pomáhat lidem" či jako oddané Tomášovy vláčky Annie a Claribel říká: "Cítíme se tak plní, cítíme se tak plní." Chlapec, který žije v USA, je nyní léčen specialisty v Kalifornii. Ti jsou stavem chlapce natolik zneklidnění, že popsali jeho chování ve specializovaném lékařském magazínu Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics. Matka chlapce nechávala dívat na televizi tak dlouho, jak chtěl. A co víc, Maxův případ není nikterak výjimečný, a dodávají, že děti, které příliš sledují televizi, mohou v budoucnosti trpět poruchami učení. Někteří lékaři pak věří, že je problém tak vážný, že by se děti mladší dvou let neměly dívat na televizi vůbec."

KINČL, Jakub. Informační server Novinky.cz. Zveřejněno 4. 10. 2010. Dostupný z WWW:<<http://www.novinky.cz/koktejl/213136-trilety-chlapec-je-beznadejne-uvezneny-ve-svete-masinky-tomase.html>>

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Periodizace emočního a kognitivního vývoje

2.1.1 Prenatální období (40 týdnů)

Prenatální vývoj lidského plodu trvá devět kalendářních měsíců. V tomto období se vytvářejí všechny potřebné předpoklady pro budoucí samostatný vývoj plodu. Plod je velice brzy aktivním organismem, který je schopen nejjednodušších forem učení. Pro rozvoj plodu je důležité spojení s mateřským organismem. (Vágnerová., M., *Vývojová psychologie*, Praha: Karolinum, 2008, str.67)

Ve třetím měsíci plod reaguje na dotek v okolí úst a nosu, pohybuje jazykem, zívá. Lze pozorovat sací pohyby. Na podráždění odpovídá sevřením prstů. Pohybuje hlavičkou, rukama i trupem, umí se otáčet kolem své osy. Ve čtvrtém měsíci pohybuje buď rukama, nebo nohama. Reaguje na dotek kdekoliv na pokožce. Otvírá a zavírá ústa. Umí měnit výraz tváře. V této době se začínají vytvářet základní reflexy. V pátém měsíci plod reaguje na tlak a začíná vnímat zvukové podněty, jde především o zvuky z mateřského organismu (např. tlukot srdce). Dovede rozlišovat základní chutě. Jsou zřejmé rozdíly denní a noční aktivity. Předpokládá se, že jsou závislé na různých projevech mateřského organismu. V tomto období, mezi 18. a 20. týdnem, začne matka vnímat pohyby plodu. V šestém měsíci jsou pohyby končetin celkově intenzivnější, ale jinak se příliš nemění. Všechny pohybové reakce jsou v tomto období ještě nekoordinované. Plod slyší zvuky z vnitřního i vnějšího prostředí, modifikované amniovou tekutinou, v níž žije. Za těchto okolností se mohou jevit trochu jinak, než když jsou přenášeny vzduchem. (Vágnerová.,M., *Vývojová psychologie*, Praha: Karolinum, 2008, str. 65)

V sedmém až devátém měsíci se pohybové a percepční schopnosti dále diferencují. V této době vzrůstá prostupnost placenty, takže dítě může vnímat více čichových a chuťových podnětů. Je třeba si uvědomit, že dítě kontinuálně vnímá zvuky z matčina organismu, občas i mateřský hlas. V této době se vytvářejí různé specifické zkušenosti a z nich vyplývající preference, např. hlas matky, intonace mateřského jazyka apod. (Vágnerová.,M., *Vývojová psychologie*, Praha: Karolinum, 2008, str. 66)

2.1.2 Novorozenecké období (0 – 1 měsíc)

Novorozenecké období trvá přibližně jeden měsíc. Je to doba adaptace na nové prostředí, které je odlišné od podmínek prenatálního života. Novorozenec je schopen reagovat pomocí reflexů a vrozených způsobů chování, které mu usnadňují přežití. Veškeré projevy chování novorozence jsou závislé na jeho biorytmu, který je charakteristický krátkými časovými úseky v dění. Ty jsou zpočátku vyplněny především aktivitou spojenou s uspokojováním biologických potřeb. Postupně jej lze zaujmout i podněty, které mají jiný význam. Pro vnímání i učení je nezbytný stav bdělosti, kdy je dítě schopné soustředění na tuto činnost. Takový stav ovšem trvá jen velmi krátkou dobu, převážně v řádu sekund. Úroveň bdělosti novorozence je chabá a můžeme ji jen málo ovlivnit.

Vrozené způsoby chování, jako je např. tendence vnímat svoje okolí, reagovat křikem, využívat sacích pohybů různým způsobem apod., nejsou na rozdíl od reflexů jednoznačně vázány na specifické podněty. Tyto základní aktivity mají i sociální význam, iniciují kontakt a udržují pozornost pečujících osob. Dítě jich využívá k orientaci v prostředí a k účelnému ovládání tohoto prostředí ve prospěch uspokojení vlastních potřeb. Např. sání posléze neslouží jen k přijímání potravy, ale dítě tímto způsobem zkoumá své nejbližší okolí a využívá je i v kontaktu s matkou. Dítě v tomto období předává matce základní důvěru.

Významným mechanismem v sociální interakci je křik, který signalizuje stav novorozence a jeho potřeby. Křik novorozence je do určité míry diferencovaný podle toho, co vyjadřuje. Liší se křik z hladu a z bolesti. Pro novorozence má podobný zvuk, tj. křik jiného dítěte, význam signálu, na který reaguje.

Aby se dítě mohlo zdravě vyvíjet, musí do určité doby získat dostatek vhodných podnětů. A to jak rozumových, tak emocionálních. A pokud je nedostane, může to jeho duši těžce a nezvratně poškodit. Pokud dítě nedostane do určitého věku dostatek láskyplné péče, může ho to trvale poškodit na celý život. A šance na změnu je malá nebo žádná.

Přední český terapeut Zdeněk Rieger radí dospělým: „Představte si prosím, že jste malé, roztomilé nemluvně, které se uprostřed hluboké a temné noci probudilo. Začínáte si hrát s ručičkami a zároveň čekáte. Představte si prosím, že každé nemluvně, když je vzhůru, tak čeká. Čeká, že k němu přijde jeho člověk. Člověk, jehož rytmem a vůní je prostoupeno. A teď si prosím představte, že nikdo nepřichází...”

Můj první syn Ondřej se narodil císařským řezem na konci osmého měsíce těhotenství. Byl značně přidušený, vzápětí po porodu byl dvakrát resuscitován a ihned převezen vrtulníkem z Tábora do Písku. Když jsem se asi deset hodin po porodu probudila, pořád jsem se ptala po svém miminku a čekala na ten krásný okamžik, kdy ho k sobě přivinu. Když jsem se ptala asi už třetí sestřičky z jednotky intenzivní péče, došla mi trpělivost. Měla jsem chuť křičet: „Chci své dítě, a to hned!“ Naštěstí se objevil manžel, zasvětil mě do situace a řekl, že náš syn bude další tři dny doslova bojovat o život. Nedokážu ani dnes po osmi letech popsat pocity, které mě mučily následujících pět dní. Ztratila jsem mnoho krve, zázrakem přežila a mohla jen bezmocně ležet. Objímala jsem plyšového medvěda a líbala rozmazané fotky inkubátoru, které můj muž po velkém boji s doktory vítězně pořídil Polaroidem. Za pět dní jsem na revers opouštěla táborskou nemocnici a jela se seznámit se svým synem. Hormony se mnou cloumaly, donutila jsem svého muže několikrát zastavit, najednou jsem se bála toho, co mě čeká. Všechno to těšení, ta zvědavost, se rázem proměnily ve strach. Nevím, jak je to dnes, ale tenkrát mohla většina maminek na nedonošenecké oddělení jen docházet. My měli štěstí a přes známé se podařilo sehnat mi tam lůžko. Když jsem si poprvé vzala malého k sobě, sestra mi hned řekla, že se mnou v posteli spát nemůže, že je to nebezpečné. Nepřeji nikomu ten ostrý pohled, kterým jsem ji obdařila. Byla jsem najednou jako lvice, která své mládě nehodlá opustit ani na minutu. Rozhodla jsem se, že svého syna ještě měsíc „donosím“, ve dne ho nosila v šátku u svého srdce, v noci nehnutě ležela na zádech, aby mohl odpočívat na mé hrudi.

2.1.3 Kojenecké období (1 měsíc – 1 rok)

Kojenecký věk trvá od jednoho měsíce do jednoho roku. Ač jde o nejkratší období od narození člověka, odehraje se v něm velice mnoho. Tempo vývoje je závratné. Z bezmocného a němého novorozence je na konci roku aktivní bytost, která chodí. Nadále tvoří s matkou psychickou jednotu, jsou spolu v symbiotickém vztahu. Vzájemnost emocí se rodí s prvním dětským úsměvem. Dalšími velkými událostmi jsou způsobilost něco aktivně uchopit a v neposlední řadě vstávání a chůze.

(Helus.,Z.,Dítě v osobnostním pojetí, Praha: Portál, 2009,str.237)

Základní potřebou každého malého dítěte je pocit bezpečí a lásky. Potřebuje se cítit milováno. Základním zdrojem bezpečí a lásky je důvěrný vztah. M. Herman tvrdí, že jednotkou důvěrného vztahu je jedno pohlazení. Dítě má vrozenou schopnost

emočně reagovat, pro malé dítě jsou emoční projevy důležitým prostředkem komunikace. (Vágnerová.,M., *Vývojová psychologie*, Praha: Karolinum, 2008, str. 98)

Mezi 6. a 9. měsícem začne dítě odlišovat matku od ostatních lidských bytostí. Strach z cizích lidí je jedním z nejdůležitějších signálů normálního vývoje. Matka se stává jedním z prvních objektů, které dítě chápe jako trvalé. V souvislosti s tím je postupně nuceno akceptovat i svou vlastní samostatnost, tj. oddělenost od mateřské bytosti. V důsledku této zkušenosti se rozvíjí tendence udržet zájem matky jiným způsobem, což má pozitivní vliv na rozvoj dětských kompetencí, např. komunikace. Matka funguje v kontaktu s dítětem jako zrcadlo a tímto způsobem mu poskytuje zpětnou vazbu. V této době se vytváří základ pro učení nápodobou. Citlivá matka dovede rozeznávat signály dětských potřeb a přiměřeným způsobem je uspokojovat. V tomto vztahu by měly být saturovány i potřeby matky. Matka svými reakcemi poskytuje dítěti informaci o jeho hodnotě a významu. Tento obraz se stává základem jeho sebepojetí. Dítě si vytváří i vztah k otci, pokud mu otec věnuje dostatečnou pozornost. Na konci prvního roku života začíná dítě chápat stálost a kontinuitu vlastní bytosti, odlišné od okolního světa. (Vágnerová.,M., *Vývojová psychologie*, Praha: Karolinum, 2008, str. 117)

Ondřej se v prvním roce vyvíjel jako ostatní zdravá miminka, byl to nádherný, naplněný čas pro nás všechny. Samozřejmě i náročný, myslím, že bych spočítala na prstech minuty, které proplakal, protože bych v té době udělala cokoli, abych pláči zamezila. To mělo ale i své stinné stránky, měla jsem pocit, že já jsem ta, která zvládá péči o miminko nejlépe z našeho rodinného kruhu, včetně tatínka a babiček. Já jsem přece nejlépe věděla, co potřebuje, jak se rád chová, jakou má rád hudbu, v jakém rytmu se má houpat, když ho uspávám na mém rameni. Já jsem uměla nejlépe ze všech řídit kočárek! Dnes vím, že mé přesvědčení dost ovlivnilo vzájemný vztah Ondry a mého manžela. Pokaždé, když jsem mu ho na chvíli „půjčila“, jsem ty dva bedlivě sledovala, a když se ozval pláč, jsem s nacvičeným výrazem „tak vidíš, chce jen mne,“ byla připravena vzít ho opět k sobě. Nerada přiznávám, že nám dodnes z tohoto nešťastného vzorce něco zůstalo.

2.1.4 Batolecí období (1 – 3 roky)

Batolecí věk trvá od jednoho zhruba do tří let. Je obdobím, kdy dochází k výraznému rozvoji mnoha kompetencí i dětské osobnosti. Dítě se stává samostatnějším, aktivním subjektem, vědomým si své vlastní existence a svých možností. Charakteristickým znakem této fáze je osamostatňování a uvolňování z různých vazeb, spojené s expanzí do širšího světa. Je to období první emancipace, která je podmínkou dalšího vývoje. (Vágnerová.,M., *Vývojová psychologie*, Praha: Karolinum, 2008, str. 118,119)

V batolecím věku mají velký význam pohybové dovednosti, ať už jde o ovládání vlastního těla nebo pronikání do okolí. Samostatná lokomoce umožňuje uvolnění z vázanosti na prostor i ze závislosti na aktivitě jiného člověka. Batole je schopné uspokojovat svoji potřebu stimulace samostatnějším způsobem.

Rozvoj poznávacích procesů je v tomto období možné charakterizovat jako symbolickou expanzi do světa. Tato schopnost umožňuje uvolnění z vázanosti na konkrétní manipulaci s poznávanými objekty. Batole chce poznat pravidla, podle nichž okolní svět funguje. Rozvíjí se všechny formy paměti s výjimkou epizodické formy deklarativní paměti, v tomto věku se vytváří jen velmi málo trvalejších vzpomínek. V batolecím věku se velmi rychle rozvíjí sémantická složka, tj. dětský slovník. První řečové projevy jsou agramatické, teprve mezi 2. a 3. rokem si děti osvojují základy syntaxe. (Vágnerová., M.,*Vývojová psychologie*, Praha: Karolinum, 2008, str.144,1445)

Podle Lengmeiera rozumí jednoduchým výzvám a zákazům, rozumí názvům předmětů, vyhledá je očima. Objevuje se dětský žargon, tj. spíše napodobování fyzikálních zvuků, hlasů. Ve fázi normálního vývoje má dvouleté dítě zásobu 50 – 300 slov. Tříleté navléká korálky a kolem půldruhého roku se snaží napodobit čáru nakreslenou dospělým.

Socializace batolete probíhá v rámci rodiny, pod vlivem rodičů a sourozenců. Batole se postupně osamostatňuje a odpoutává z vazby na matku. Vztah s otcem separaci dítěte usnadňuje, citová vazba k oběma rodičům poskytuje větší citovou jistotu. Sourozenci slouží jako alternativní zdroj sociální zkušenosti. Sebepojetí batolete zahrnuje jeho kompetenci, vlastnictví i sociální role. Sebehodnocení dítěte je závislé na názoru rodičů, resp. jiných osobně významných autorit. Osamostatňování je spojeno s rozvojem komunikace. Řeč je základním nástrojem sociálního přizpůsobení. Dítě se jí učí nápodobou verbálního modelu, který má k dispozici. Nápodoba a identifikace je

důležitou formou sociálního učení batolat. Objektem nápodoby i identifikace bývá obvykle rodič. V průběhu batolecího věku narůstá schopnost reagovat emočně diferencovaně, objevují se sebehodnotící emoce, pocity hrdosti, zahanbení a studu, typická je separační úzkost, rozvíjí se schopnost empatie. (Vágnerová.M., *Vývojová psychologie*, Praha: Karolinum, 2008, str. 172, str. 145)

Náš syn Ondra byl kolem jednoho roku „*zamilován do života*“ kolem sebe, do psů a koček u babičky, do popelářů a bagrů na ulici, do pískoviště, do říkadel, básniček a všech uvařených myších kašiček. Manžel v té době odjel na sedmiměsíční misi do Afghánistánu a Ondra jen utužil silnou vazbu ke mně a k babičce. Na další osoby se smál, laškoval s nimi, nosil jim autíčka i knížky, ale jen do chvíle, kdy ho někdo z přátel chtěl pochovat, pohlídat, vzít na procházku. Nehnul se ode mne ani na krok. Tedy na pár krůčků ano, trochu prozkoumat svět a zase zpátky. Cítila jsem, jak moc prahne po svém mužském společníkovi, tatínkovi, a bála se, že po tak dlouhé době odloučení si tatínek nezíská Ondrovu důvěru. Jako už mnohokrát předtím i potom jsem se zase pletla. Ondra si tatínka moc dobře pamatoval, běžel mu při jeho návratu vstříc a dalších pár dní se od něj neměl v plánu vzdálit. Bylo moc hezké a nové vidět, jak mi spolu vesele mávají, když odcházím na nákup.

2.1.5 Hra v batolecím období

Mezi prvním a druhým rokem jsou oblíbené hry s vodou (cachtání, přelévání, vylévání), blátem, pískem. Dítě se zaujetím manipuluje se vším, co je možné dávat na sebe nebo do sebe (kostky, krabičky), navléká kroužky na tyčku, vyprazdňuje, přebírá, naplňuje (zásuvky, skříně s nádobím, krabice...). Přitahují je hračky, které vydávají zvuky, pohybují se. Rozvoj chůze mu umožňuje hrát si s tím, co se dá tahat na provázku, má rádo říkadla spojená s pohybem, vyhledává prolézačky, na které může lézt, klouzat se, houpat se. Má radost ze hry na schovávanou. Listuje obrázkovými knížkami. Sbírá kamínky, klacíky apod.

Mezi druhým a třetím rokem jsou i nadále oblíbené zejména hry pohybové a manipulační, které rozvíjejí senzomotorické schopnosti. Zrakově pohybová souhra vyzrává natolik, že je dítě schopné stavět kostky na sebe (komín, věž), vedle sebe (vláček), kolem tří let postaví most, navléká větší dřevěné korálky, zastrkává kolíky a jednoduché tvary do otvorů. Rádo si hraje s materiály, jako je voda, hlína, písek, plastelína. Začíná čmárat po papíře. S oblibou napodobuje někoho nebo něco (krmí

panenku, ukládá ji ke spaní, zatlučká hřebíky, zametá, nakládá a vykládá auto), objevuje se symbolická hra „jen jako“ (např. krabice představuje domeček, kostka představuje auto). Převažuje hra paralelní, kdy dítě spíše sleduje, jak si hrají ostatní, občas se k nim na chvíli připojí. Brání si svoje hračky, někdy se přitom chová i agresivně. (Bednářová, J., Šmardová, V., *Diagnostika dítěte předškolního věku*, Praha: Computer Press, 2008, str.59)

Malý Ondra měl v tomto období opravdu rozmanitý rozlet. Hrál si s náradím, stavěl komíny, uspával a krmil panenky, maloval u malířského stojanu, vařil polívčičky ve vodě, na písku i v pokoji. Přesto u něj při výběru činností vítězila pohádka v televizi. V té době jsem neřešila, kolik času u ní stráví a zda to může mít nějaký vliv na jeho vývoj. Pravdou je, že jsem ale podvědomě mívala jakýsi zahanbující pocit, když byl u televize delší dobu, třeba hodinu. O stejném zjištění píše Klára Šed'ová ve svém výzkumu. Matky se podle ní podvědomě cítí špatně, vědí, že časté vysedávání před televizí není v souladu se správným vývojem jejich dětí, neví přesně proč a nedokážou s tím většinou nic moc udělat.

2.1.6 Předškolní období (3 – 6, 7 let)

Předškolní období trvá od 3 do 6-7 let. Konec této fáze není určen jen fyzickým věkem, ale především sociálně, nástupem do školy. Ten s věkem dítěte sice souvisí, ale může oscilovat v rozmezí jednoho, eventuálně i více let.

Předškolní věk je charakteristický stabilizací vlastní pozice ve světě, diferenciací vztahu ke světu. V jeho poznání dítěti pomáhá představivost, je to fáze fantazijního zpracování informací, intuitivního uvažování, které ještě není regulováno logikou. Dítě svou představu přizpůsobuje vlastním možnostem poznání a potřebám. Přetrvávající egocentrismus ovlivňuje uvažování i komunikaci, dítě ulpívá na svém pohledu, který pro ně představuje určitou jistotu. Předškolní věk je označován také jako období iniciativy, dítě má potřebu něco zvládnout, vytvořit a potvrdit tak svoje kvality. Vývojově podmíněné změny se odrazí ve hře, v předškolním období je novým projevem chování sdílená aktivita, vyžadující jak sebeprosazení, tak prosociální chování. (Vágnerová, M., *Vývojová psychologie*, Praha: Karolinum, 2008, str. 172)

Lengmeier jako předškolní věk označuje celé období od narození až do vstupu do školy. Předškolní období v užším slova smyslu je věkem mateřské školy, ale rodinná

výchova zůstává stále základem. Tříleté dítě zakončilo důležitou etapu svého vývoje, v níž se naučilo chodit a pohybovat se už plně po způsobu dospělých.

Udává, že čtyřleté dítě seběhne hbitě ze schodů, skáče, leze po žebříku, samo jí, samo se svléká, obouvá si boty, zkouší zavazovat tkaničku. Umí se dobře umýt, cvičí svou zručnost, hraje si s pískem, plastelínou, kostkami. Roste schopnost jeho vyjádření kresbou. Během čtvrtého a pátého roku mizí dětská patlavost. Zatímco tříleté dítě má ve fázi normálního vývoje zásobu 1000 slov, šestileté dítě okolo 3000. Rády naslouchají a reprodukují říkadla, básničky, pohádky.

Dítě si „hraje“ s řečí. Předškolní dítě tvoří nejen souřadná souvětí, ale i podřadná. Účinně užívá řeč k regulaci svého chování. Dítě je již schopno „vyšších citů“, formuje se svědomí, převažují kladné emoce, dítě rádo pomáhá, rádo se učí a dozvídá. Uvolňuje se vazba k rodičům, děti navazují kontakt s vrstevníky. Dítě má dobrou mechanickou paměť. Rozvoj sociálních rolí, tj. dítě si uvědomuje rozdíly chlapecké a dívčí. Dítě má osvojeno základní chování v rodině. Začíná navštěvovat mateřskou školu, navazuje nové vztahy. Velmi důležitá je v tomto období hra.

Dítě dokáže pracovat s představami. Jinak také fáze morálního vývoje, tj. dítě považuje za správné to, co určí dospělý. Třetí až pátý rok života se rodí odhodlanost, schopnost fantazie a pociťování, nezávislost, dítě lépe zapomíná na nezdary, tam kde byla dříve umíněnost a vzdor, nastupuje iniciativa. Nebezpečí tohoto stadia spočívá v pocitu viny, který plyne z uvažovaných cílů a výkonů. Dítě se identifikuje s vlastním pohlavím. Je zvědavé, pátrá po původu dětí. Vzdává se bezvýhradné lásky matky a naučí se identifikovat s opačným pohlavím.

2.1.7 Hra v předškolním věku

.

Mezi třetím a čtvrtým rokem se dítěti líbí hračky, které jezdí (tříkolky, vozík, vláček, kočárek), vymýšlí jízdní dráhy. Baví ho děláni báboviček, stavění tunelů a hradů z písku, stavění z kostek, skládání jednoduchých puzzle, modelování, malování a kreslení. Oblíbené jsou hry vztahující se k běžným pracovním činnostem s hračkami, které imitují skutečné předměty (na vaření, na doktora, na učitelku, na prodavače, na opraváře, na farmáře...), rovněž hry na někoho jiného (převlékání za princeznu, kouzelníky, Spidermana). Některé děti si vymyslí imaginárního kamaráda, který je sice neviditelný, ale při hrách i v životě rodiny může hrát důležitou roli (dítě si s ním povídá, hraje, sedí s ním u stolu při jídle apod.). Čím je dítě vyspělejší, tím více do hry

zapojuje sociální vztahy, v tomto věku si již obvykle dokáže po kratší dobu hrát s ostatními dětmi.

Mezi čtvrtým a pátým rokem dítě potřebuje více prostoru a pohybu. Obecně se totiž s věkem mění akční rádius her. Menší dítě si spíše hraje na jednom místě, nevyžaduje velký prostor a čtenější změnu. Starší dítě potřebuje změnu, střídání a ve hře uplatňuje touhu po nezávislosti, v tomto věku např. rádo jezdí na tříkolce, na kole, šplhá po prolézačkách, běhá, skáče, hraje si s míčem. Zlepšující se manuální zručnost mu umožní obratnější ovládání nůžek, tužky, štetce, tvarování z hlíny, těsta, vytrhávání, lepení, stavění ze stavebnic, skládání mozaiky... Dítě stále více vyhledává hry, při kterých si může hrát se svými kamarády (hry pohybové, konstruktivní, námětové, převleky). Některé děti se již dokáží zapojit a vydržet u jednoduchých her se střídáním (jako je pexeso, domino, loto).

Mezi pátým a šestým rokem už dítě obvykle zvládne složitější pohybovou koordinaci (kromě jízdy na kole, koloběžce také zkouší bruslení, lyžování, plavání). Díky rozvoji jemné motoriky a vizuomotorické koordinace jsou výtvary ve výtvarných činnostech a konstruktivních hrách čím dál zdařilejší. Některé děti se pokoušejí o vyrobení knihy z vlastních, obkreslených nebo vystříhaných obrázků z časopisů. Stále jsou aktuální volné hry pohybové, konstruktivní i námětové, do nichž svobodně a spontánně promítá svou fantazii a tvořivost. Rádo si hraje ve skupině s jinými dětmi a věnuje se kolektivním činnostem, dělí se o hračky, střídá se, při hře kooperuje, iniciativně ji obohacuje svými nápady. Zároveň se již dokáže zapojit do jednoduchých společenských her s pravidly, jako je „člověče, nezlob se“.

Vzhledem k předškolnímu věku nabývají na významu tzv. didaktické hry, jejichž záměrem je zajímavou formou rozvíjet poznávací schopnosti a funkce. Prostřednictvím volné hry dochází k tzv. spontánnímu učení, u didaktických her hovoříme o učení záměrném. Didaktické hry jsou nenásilným přechodem mezi spontánní hrou a činností úkolového typu, napomáhají dítěti postupně rozlišovat mezi hrou a úkolem, zvyšují motivaci pro tento typ činností. (Bednářová, J., Šmardová, V., *Diagnostika dítěte předškolního věku*, Praha: Computer Press, 2008, str.59)

Podle Bednářové je hra pro dítě tou nejpřirozenější a nejdůležitější činností. Díky hře získává zkušenosti s lidmi, s věcmi, se světem kolem nás. Zároveň také poznává samo sebe. Do hry vkládá a současně v ní rozvíjí svou osobnost (vnímání, intelekt, pohybové dovednosti, potřeby, city, sociální dovednosti, zkušenosti, zážitky,

představivost apod.). Hra mu přináší seberealizaci, smysluplnost a v neposlední řadě radost.

Formy dětské hry mohou být nejrůznější. Při některých hrách jde ještě o procvičování tělesných funkcí ve složitějších formách (funkční či činnostní typ hry). Jindy jsou zaměřeny na konstrukci nových věcí ze specifického materiálu (stavění z kostek, konstrukce scének z domečků, figurek, vláček aj., cílené stavby z písku či plastelíny, znázorňování předmětů kreslením) – konstrukční či realistický typ hry. V jiných případech dítě užívá předmětů v přeneseném významu a přeměňuje svět podle své představy, např. zachází s klacíkem jako s dítětem, vzápětí zase jako s puškou, s hadříkem jako s peřinkou nebo jako s padákem (iluzivní typ hry) apod. Jindy si dítě samo nebo se spoluhráči hraje na prodavače, na listonoše, na princeznu, na maminku a tatínka. Tak získává zkušenosti se sociálními rolemi, které pozoruje, ale které samo zastávat nemůže (úkolové hry). Ve všech uvedených příkladech předškolních her vidíme právě něco, co je odlišuje od funkčního předcvičování a pouhé experimentace: toto něco navíc bychom snad mohli označit jako zdvojení mezi skutečností a iluzí. Tunel z písku je sice samozřejmě něco jiného než skutečný tunel, klacík se ovšem liší od pušky a malý chlapec není listonoš. Dítě ten rozdíl zná, a přesto jej překračuje, jedná jako by neexistoval. (Langmeier, J., Krejčířová, D., *Vývojová psychologie*, Praha: Grada, 1998, str.98)

V tomto období začal u nás doma můj osobní boj s televizní obrazovkou. Ondřej dostal ve svých třech a půl letech mladšího brášku. A nejen to. Také se mu dostávalo čím dál méně pozornosti. Byla jsem šťastná, že se zabavil u pohádky v televizi a já se mohla starat o miminko a domácnost. Když byly Ondrovi čtyři roky, odjížděli jsme celá rodina na rok do USA. Už tam jsme s sebou odváželi spoustu logopedických cvičení na Ondrovu dyslalii. Je to pár let, tak asi přesně neodhadnu, kolik času u televize trávil, ale řekla bych tak hodinu ráno, hodinu odpoledne a chvíli před spaním. Pro čtyřleté dítě úplně zbytečný jed. Asi po třech měsících pobytu, kdy Ondra často a rád napodoboval pitvořící se postavičky z amerických seriálů (Spongebob mi dodnes nesmí na oči), mi došla trpělivost. Najednou jsem jasně viděla, jak moje dítě u televize zakrňuje. Začala jsem po večerech psát pohádky, vymýšlet pro Ondru úkoly a sama sobě se přestala vymlouvat, že na něj nemám tolik času. Bylo to náročné, neměli jsme žádné kamarády s dětmi, na hřištích pálilo 36 stupňů Celsia a pláží a nákupních center už jsme měli po krk. Ale stejně to najednou bez televize šlo, protože já chtěla jít se svým dítětem jiným směrem a chtěla jsem to moc.

2.1.8 Dítě a pohádka

Pohádky jsou mimořádně důležité pro zdravý vývoj nás všech. Jsou jedním ze základních ložisek, která utvářejí naši psychiku do šesti let. Psychologii dítěte a pohádky výstižně charakterizuje Příhoda. Pohádka je podle něj blízká dětské mentalitě svou časovou neurčitostí („Byl jednou jeden král...“), záhadným umístováním („Za sedmi horami a sedmi řekami“) a tajemností, která z toho vyplývá. Postavy jsou výrazné typy: král, uhlíř, princezna, kouzelník. Dítěti je blízké i proměňování zvířat v lidi a naopak, fantastika – a surová morálka (usekávání hlav, rozčtvrcování těl, oko za oko). Pohádka vyhovuje dítěti svými primitivními rysy, „hloubkou jednoduché duševnosti“. Lidé se v ní rozdělují na dobré a zlé, buďto – anebo, jak to odpovídá dětskému zjednodušenému, černobílému obrazu skutečnosti. Popisy jsou jednoduché a působivé; černokněžník má černé vlasy, černé šaty, černé vousy a v ruce drží černou knihu. Dějové motivy představují v mohutné nadsázce typické základní kameny lidského údělu: vykonat nadlidský úkol, důvěřovat neuvěřitelnému, osvědčit dobrotu srdce. V pohádce je hrdinství dokonalé, láska věčná, zrada černá, štěstí až do nejdelší smrti.

Předškolák už dokáže sledovat dosti dlouhý děj, vžívá se do něj, považuje ho zprvu za realitu, teprve postupně poznává, že jde o totéž „jakoby“ jako ve hře. Vyžaduje vyprávění a předčítání pohádek znovu a znovu, i když je třeba už umí nazpaměť, a pohotově opravuje náhodné drobné chyby předčítajícího. Prostřednictvím pohádky přejímá nejstarší dědictví své kultury (i s jeho problematickými, temnými prvky) a značnou část historického programu, jímž se řídí jeho duševní vývoj. V tom také je funkce pohádek. Naslouchání pohádce má pro dítě podobný citový význam jako hra. Může se při něm hravou formou vyrovnávat se svými strachy a konflikty, které jsou zde promítnuty do bezpečné vzdálenosti onoho „bylo-nebylo“, „za sedmero horami“. Předškolák si ten hravý strach přímo užívá, když leží v bezpečí své postýlky a vyprávějící matku má v těsné blízkosti. (Říčan, P., *Cesta životem*, Praha: Portál, 2006, str.132)

Pětileté děti, kterým rodiče předčítali, mají mnohem rozvinutější jazykové dovednosti než děti, které tuto zkušenost neměly. Má-li dítě radostné zkušenosti s knihami, povzbuzuje to v něm touhu číst. Často slýcháme, že musíme vybrat správnou knihu, avšak na začátku je správné všechno, co se dítěti líbí. Když si dítě zvykne poslouchat příběhy, začne je střídat s jinými knihami, o nichž si myslíte, že pro

dítě budou zajímavé a zábavné. Příliš často se dítěti líbí čtení jen proto, že je to jediných pět minut, kdy mu rodič věnuje bezvýhradnou pozornost v příjemné, láskyplné atmosféře. (Andersonová, J., Fischgrundová, S., Lobascherová, M., *Dobrý start do školy*, Praha: Portál, 1994, str. 83)

2.1.9 Od knihy k televizní obrazovce

Jak živit svou duši a duši svých dětí, to je otázka stará jako lidstvo samo. Dokud nebyla televize, byl film, byl rozhlas, ještě dříve časopisy a knihy. Dokud nebyly ani knihy, lidé si vyprávěli příběhy a zpívali písně. To vše je duševní potrava, která může prospívat i škodit. Čím se tedy dnešní doba liší od dob minulých? Odpověď je prostá: Nebývalou přitažlivostí a dostupností médií. Čím jsou dnešní média tak přitažlivá? Vybavte si jakýkoliv příběh. Představte si, že máte možnost volby v tom, jestli si jej přečtete jako povídku v knize, vyslechnete v rozhlasové hře nebo jej uvidíte v barevném filmu na širokoúhlém plátně, je téměř jisté, co si zvolíte. Barevný obraz se stereo zvukem je nejpřitažlivější, protože nabízí více podnětů pro naše smysly a není to pro nás taková námaha jako čtení nebo soustředěné naslouchání. Přitažlivost médií rok od roku roste. Na televizoru máme stále více kanálů a můžeme si vybírat. Navíc triková technika se díky počítačům neustále zdokonaluje. Když tohle vše uvážíme, nedivme se, že průměrný člověk naší doby tráví před obrazovkou stále více času – a je stále více pod jejím vlivem. Ztrácíme tak postupně svůj vlastní svět a žijeme v syntetickém světě médií. A to je velké nebezpečí naší doby. (Říčan, P., Pithartová, D., *Krotíme obrazovku* Praha: Portál, 1995, str.11,13,)

2.2 Vliv nadměrného a nekontrolovaného sledování televize na psychiku dětí

Komerčně úspěšné dětské pořady jsou založeny na dramatických dějových zvratech – aby dítě sedělo u televize „jako přibité“, musí být stále znovu překvapováno. Interval mezi takovými zvraty musí být poměrně krátký, mnohdy nepřesahuje 35 vteřin. Je-li dítě ustavičným konzumentem takových pořadů, nutně dochází ke ztrátě způsobilosti koncentrovat se na události, které tento dramatický chvat postrádají, třeba na poklidné vyprávění, na výuku ve škole nebo na dlouhodobou zájmovou činnost (viz. např. von Hantig)

Dochází k narušení hodnoty autentických osobních zážitků. Děti propadlé televizní závislosti ztrácejí zájem a citlivost pro to, co ve svém reálném životě prožívají

či mohou prožít. Namísto toho dávají přednost zážitkům zprostředkovaným televizí. To, co doopravdy prožily, nemá cenu, protože je to banální, hloupé, nestojí to za vyprávění, které si získá ocenění; zatímco to, co sice neprožily, ale viděly u svých televizních hrdinů (tedy „prožily“ zástupně, jakoby skrze ně), je tím pravým, o čem stojí za to hovořit, čím je možno se chlubit. Tím je narušen vývoj osobnostní identity, ztrácí se smysl pro pravdu a ryzost vlastního života. Neblahost tohoto trendu dále umocňuje skutečnost, že nabídku televizních pořadů pro děti stále více charakterizuje komerční podbízivost včetně podněcování agresivních sklonů.

Dochází k redukci řeči na odposlouchané, primitivní dialogové obraty, s potlačením způsobilosti hovořit rozvinutě, vyprávět, s úctou a zájmem naslouchat vyprávění a názorům druhého, argumentovat a také argumenty druhého brát vážně.

Významné je i to, že sledování programů si děti často vynucují podle toho, jak se mezi nimi stávají módou, se kterou je nutno držet krok. Dochází tak k celé řadě nežádoucích masových nápodob a identifikací, vůči nimž jsou výchovné korekce žádoucí, ale obtížně prosaditelné. Tak se do mentality dětí dostává agresivita, rozjívěnost, drzost apod.

Specifický problém, na kterém se komerčně podbízivá televize výrazně podílí, představuje i tzv. karikované dětství. Stále častěji se můžeme setkávat s prezentací dětství jako něčeho bizarně trpaslíkovského, šaškovského, rozjívěně zlobivého, přidržle samolibého. Touto polohou se dětem podbízejí mnohé televizní pořady a také mezi dospělými se často vyskytuje mínění, že takto si děti nejnázve získají. Karikované představy dětství pak bývají imputovány jako projev toho, že dospělí je chápou a rozumí jim. Když pak děti tuto roli přijímají a „úspěšně hrají“, nutně mezi nimi a dospělými dochází ke konfliktům. Děti tak ztrácejí základní orientaci v sobě samých a vážnosti nároků, které se na ně kladou. Zde tkví jedno z vážných a současně běžných ohrožení dětství: je opomíjeno, že má a potřebuje mít svou vážnost, hloubku, důstojnost. (Helus, Z., *Dítě v osobnostním pojetí*, Praha: Portál, 2009, str.79)

2.3 Rizika, která televize přináší

2.3.1 Násilí

Televizní pořady pro děti, zvláště pro ty nejmenší, jsou poměrně nevinné. Je tu méně vražd, méně krve. Ale pozor! Přesto je v pořadech pro nejmenší nejvíc násilí! Násilí zde má jen trochu „měkkčí“ podobu: rvačky, výprasky, honičky, nadávky, výhrůžky atd. To však neznamená, že je – když uvážíme věk diváků – méně škodlivé. Jak tedy působí násilí na jejich duševní vývoj? Děti obojího pohlaví, každého věku, každé rasy, z každé společenské vrstvy, na každém stupni inteligence mohou být nepříznivě ovlivněny sledováním násilných pořadů na obrazovce. Jaké poškození dětské duše tady hrozí? Násilí na obrazovce především láká k napodobení, děti si třeba zkoušejí šikanováním bezbranných spolužáků, co viděly na videu. Ale i když to přímo nenapodobují, oslabuje se jejich schopnost soucitu a probouzí se v nich nebezpečné zalíbení v krutosti, případně v destruktivitě, v ničení věcí. U jiných dětí může sledování násilných pořadů vést k bázlivosti, k přílišnému strachu z násilí, ke zbabělému chování. I to je nebezpečné. Samozřejmě záleží také na okolnostech. Například dítě, které má doma bezpečné citové zázemí, je ohroženo méně, protože je zpravidla odolnější, jeho duše má jakoby lepší imunitu. Zábava tohoto druhu ovšem neprospěje nikomu, dokonce i u dospělých je někdy tou příslovečnou „poslední kapkou“, která uspíší provedení násilného trestného činu.

2.3.2 Pornografie

Pornografie děti poškozuje tím, že jim zkracuje dětství, předčasně probouzí sexuální citění. Navíc bere milostnému životu to, co je na něm nejkrásnější: něhu, tajemství, krásu objevování. Je zde poníženo ženství. Žena je v pornu předváděna jako nějaké zboží nebo jako otrokyně, která je k dispozici pro mužskou chuť.

U nás jsme po zkušenostech s komunistickou cenzurou na jakékoli zákazy velmi citliví, takže obchodníci s pornografií a násilím mají zlaté časy. Byla by ovšem velká chyba, kdybychom v zakazování nahoty viděli hlavní součást sexuální mravní výchovy. Budiž jasně řečeno: Nahé lidské tělo je – vedle lidské tváře – to nejkrásnější, co na tomto světě lze spatřit. Je neštěstí, když zakomplexovaní rodiče vzbudí v dítěti dojem, že nahota a sexualita je něco nečistého. Učit děti dívat se čistýma očima, to je jeden z nejdůležitějších rodičovských úkolů.

2.3.3 Kýč

Kýčem nazýváme určitý druh lži. Je to něco jako pohádka, která předstírá, že je skutečností. Tímto trikem získává kýč mnoho lidí, kteří se v příbězích na obrazovce (či jinde) nechtějí setkat s pravdou o světě a o sobě samých, naopak se chtějí před touto pravdou schovat za laciné iluze, takže se v kýči například lidé dělí na dobré a zlé a vyskytne-li se nějaký „rozervanec“, odpovídá určité šabloně. Vědec bývá nešikovně potrhlý, chirurg ušlechtilé mužný, vášeň neovladatelná. V milostném životě záleží podle kýče na tom, abychom našli „toho pravého“, s nímž pak budeme šťastní až do smrti atd.

Kýč na obrazovce není zvlášť nebezpečný, pokud ho nekonzumujeme příliš mnoho, pokud se nestane převládající duševní potravou, únikem před realitou, pokud neovládne naše myšlení jako nějaká nová ideologie. To je však bohužel častý případ. Mladý člověk soustavně živený, neřku-li překrmovaný kýčem těžko splní hlavní úkol mládí – najít sám sebe, odpovědět si na základní otázky. Co opravdu cítím, jaký je skutečný smysl mého života, co dokážu, čemu věřím? Propadne určitému druhu zblbnutí, takže nepozná skutečnou lásku, přátelství, štěstí i bolest – i ve vlastním životě zakusí jen jejich kýčovou verzi.

2.3.4 Náhradní život

Přibývá lidí, kteří tráví před obrazovkou většinu svého volného času, o víkendech u nich bývá „nažhaveno“ od rána do večera. Tato přitažlivá a snadno dostupná zábava vytlačuje z jejich života mnoho cenného a tím je ochuzuje. Tomuto nebezpečí podléhají zvlášť lenoši, neurotici a lidé s nižším vzděláním – a pochopitelně děti, pokud jsou ponechány samy sobě.

Ubývá aktivní rekreace, sportu, turistiky. I do chaty nebo kempu se bere televizor. Není čas na klidné rozhovory s dětmi, méně spolu hovoří manželé, zvláště o podstatných věcech. Máme méně trpělivosti naslouchat vyprávění „obyčejných“ lidí a také chuti (a odvahy) si společně zazpívat. Proto se navzájem méně známe a hůře si rozumíme. Slábne schopnost namáhat se pro dosažení vzdáleného cíle, například ve škole či práci: Čím více příjemností je snadno a rychle k mání, tím více bledne sen o budoucnosti, kdy vykonám něco významného. A bez takového snu se dítě těžko naučí pilně a vytrvale pracovat. Trpí i milostný život, aspoň ve své ušlechtilé podobě. K němu

přeci patří čekání, strach z odmítnutí a ze ztrapnění, nejistota, jestli to, co cítím, je to pravé, četná drobná zklamání i rizikem, že budu zklamán totálně; patří k němu i přizpůsobování partnerovi, snášení všednosti, trpělivá práce na vzájemném vztahu atd.

Oč pohodlnější je obrazovka! Člověk má naplno žít svůj osobní příběh a příběh své rodiny. Před obrazovkou ztrácí sám sebe v tisících příběhů, které se mu zdají zajímavější, šťastnější, správnější – a nakonec i skutečnější než ten jeho vlastní.

2.3.5 Zkreslený a ochuzený odraz světa

Zejména dětem, které se teprve učí odlišovat skutečnost od televizního obrazu, hrozí, že si vytvoří falešný obraz světa, kterého se budou později jen těžko zbavovat. Duševní potrava má v dítěti upevňovat obraz světa, v němž vládne řád, a to jak řád dobra a zla, tak řád přírodních zákonů. Tak to chodí ve starých dobrých pohádkách, kde je sice možné poroučet duchům, ale pouze tehdy, máte-li kouzelnou lampu, kde vám mravenci sesbírají perly, ale jen proto, že jste je zachránili před ohněm, a oni přirozeně sbírat perly dovedou atd. Zázraky se zkrátka dějí podle určitých pravidel. Dnešní tvůrci, lépe řečeno výrobci dětských pořadů na to zapomínají.

Pozor na reklamy! Jsou zrádné. Nebývá v nich nic násilného ani pohoršujícího – lidé konzumující tak, jak reklama vybízí, jsou krásní a šťastní, rodinná pohoda dokonalá. Vylhaný ráj, kterému se zralý dospělý pobaveně vysměje. Ne tak běžný divák, na kterého se tvůrci reklamy zaměřují, a vůbec už ne dítě. Jeho mysl rafinované reklamě neodolá. Přitom nebezpečí není v tom, že si koupí doporučovanou žvýkačku, ale že uvěří: Smysl života je v kupování věcí, ráj je na prodej. Před televizí zakrňuje jedna z nejkrásnějších schopností, která ke svému rozvoji potřebují ticho a klid: tvořivá představivost. A nemá zde místo snění ani poezie. (Říčan, P., Pithartová, D., *Krotíme obrazovku*. Praha: Portál, 1995, str.28, 29)

2.3.6 Vliv na vývoj řeči

Pasivní sezení před obrazovkou, konzumace hotových příběhů často nevalné kvality, bez možnosti příběh upravit podle své fantazie, jakkoliv ovlivnit výběr námětu, to jsou všechno okolnosti pro rozvoj řeči nepříznivé a jsou v rozporu s přirozeností dítěte. Dítě se dívá, ale neposlouchá, protože zrková informace ho plně zaměstnává. Tomu, co se mluví, často stejně nerozumí, zvlášť dívá-li se na pořady určené starším dětem. Málokdy je po ruce dospělý, který by vysvětlil, čemu dítě nerozumí, který by

upozornil na věci podstatné, pomohl s hodnocením pořadu a naučil dítě televizi vypnout, nestojí-li pořad za nic. Televize se totiž podle různých šetření a výzkumů zapíná zejména proto, aby měli rodiče od potomka chvíli klid. Děti, které tráví mnoho času před televizní obrazovkou, mají nápadně chudou slovní zásobu, nedokážou se samostatně vyjadřovat ani o nejběžnějších věcech, jejich slovník často připomíná slovník comics.

Příklad: „Jaký byl včera večerníček?“, „O tom psovi.“ (maxipes Fík), „A o čem to bylo?“, „No, on spal a pak bum a on vrr a pak šel pryč.“, „Kam pryč? Do světa, nebo za svou kamarádkou Ájou?“, „No, za ní.“

Tam, kde chybí slova, pomáhají si děti gestem, grimasami, naznačujícími třeba pocity, které neumějí pojmenovat (a on bum a tamten taky a nakonec fir = princ bojoval s drakem a pak odjel na koni).

Hry “televizních dětí” jsou námětově chudé, stereotypní a bez fantazie. Taky vyžadují ke hře daleko více “opravdových” rekvizit. Málo a hůře kreslí, protože sice vnímají spoustu věcí, ale jen povrchně, nemají čas si je důkladně zpracovat a uložit si je do paměti. (Kutálková, D., *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. Praha: Grada, 2005)

2.3.7 Strachy a úzkosti

Jan Uwe Rogge konstatuje, že existuje mnoho podob dětského strachu – především jde o vývojově podmíněný strach a výchovně podmíněný strach. Tyto strachy lze považovat za normální. Vedle nich však u dítěte mohou vznikat i strachy chorobné, které se neváží na určitý objekt, jsou nezřetelné a děti je prožívají tak intenzivně, že je nelze zvládnout běžnými prostředky. Současně se zamýšlí nad tím, zda se na vyvolání strachů a úzkostí u dětí podílí i média.

Filmy a televize kladou na dětského diváka značné nároky, a to právě pro spojení obrazu a zvuku, přičemž takto mohou přinášet obrazy, které přesahují citovou odolnost dítěte. Naproti tomu poslech kazety, čtení knihy nebo ústní vyprávění ponechávají dítěti více možností, aby v rámci svých možností použilo svoji fantazii. Děti vnímají sledované filmy jiným způsobem než dospělí. Zatímco rodič vnímá filmový pořad jako nebezpečný a nahánějící strach, dítě často nechce filmům rozumět, chce je maximálně prožívat, chce být zaujato a vtaženo do děje, nechává se strhnout dějem, zvukem i hudbou.

Pro děti je charakteristické, že některá témata, obrazy a zvukové prvky na ně působí intenzivněji než na dospělé. Jedná se především o katastrofy, příšery, zvětšené obrazy zvířat, směs fantazie a reality, apod., a to především proto, že děti nemají zcela vyvinuté distanční techniky. Obavy v nich mnohem častěji než u dospělých také vyvolávají různé zpravodajské pořady, v nichž jsou ukazovány skutečné oběti a kde se tak nabízí představa, že by se to mohlo stát rodičům či dítěti samotnému. Mladší děti se častěji polekají právě nejruznějších strašidel, příšer, jsou intenzivněji zaujaty vysílanými zvuky a hudbou. U starších dětí již vyvolávají strach nejruznější realistické situace, bolest, zranění či sociální strachy, u kterých si uvědomují jejich reálnost a to, že jsou součástí běžného života a že se mohou týkat i jich samotných. Platí tedy, že vyvolání strachu je u dítěte závislé na jeho intelektuálním vývoji a na stupni jeho citového vývoje. Současně však je skuteností, že média působí na děti velmi různě. Často pořady, které rodiče považují pro děti za dobré a nezávadné, mohou u nich vyvolat nepředvídatelné a prudké reakce. Naproti tomu mohou překvapivě klidně přistupovat ke scénám, které dospělí považují za strašidelné. Emoce v nich vyvolávají nejčastěji pořady, u kterých nevědí, co je čeká, které nekončí šťastně, které jsou citově náročné a současně jsou navíc doprovázeny intenzivní zvukovou a hudební kulisou, u nichž spoluprožívají různá neštěstí a katastrofy a u nichž si negativní děj mohou spojovat s vlastním životem. U některých dětí se zážitek z filmu může změnit v silnou psychickou zátěž. (Rogge, J. U., *Dětské strachy a úzkosti*. Praha: Portál, 1999, str. 188)

2.3.8 Zdravotní následky

Věčné vysedávání před obrazovkou omezuje zdravý pohyb na čerstvém vzduchu, křiví páteř, kazí oči, působí špatně na nervový systém. Horory škodlivě zvedají adrenalin a mohou rušit klidný spánek. Některým dětem se před usnutím vybavují děsivé scény. Dlouhodobé duševní napětí při sledování „akčních“ pořadů může dokonce poškodit mozkové buňky a spoje mezi nimi! – Obvyklé divácké mlsání vede navíc k přejídání, a to většinou pochoutkami, které zdraví nijak neprospívají. – A v neposlední řadě: v okruhu asi dvou metrů od televizoru působí na člověka škodlivé záření! (Říčan, P., Pithartová, D., *Krotíme obrazovku*. Praha: Portál, 1995, str.30)

2.3.9 Co s tím? Ovládněte obrazovku podle Říčana!

Učte děti vybírat. Kdo dnes sleduje televizi, má alespoň trochu soudnosti, ví, že to není snadné. Častou chybou je sednout k televizoru a zapnout ho, když zrovna máme chuť se dívat. Zapnutý televizor působí jako magnet, i mizerný pořad nás něčím zaujme, třeba ho kritizujeme, ale televizor nevypneme. Je třeba naplánovat sobě samotným a do určitého věku i dětem, co se bude sledovat.

Učte děti vypínat. Když vás pořad zklame, řekněte: „Na takovouhle slátaninu se dívat nebudu! Nebo jde-li o dětský pořad, řekněte laskavě, ale pevně: „Tohle musíme vypnout. Vždyť to nemá hlavu ani patu a pořad tam něco rozbíjejí nebo střílejí nebo do někoho kopou, fuj!“ Ve větách tohoto druhu buďte vynalézaví, jdou-li vám od srdce, dítě je převezme.

Kupte DVD. Na pěkný Večerníček, pohádku se děti s chutí podívají i několikrát.

Kupte nebo si aspoň občas vypůjčte videokameru a naučte s ní děti zacházet. To je psychologicky velmi důležité. Děti se názorně přesvědčí, že obrazovka nepředstavuje nějaký vyšší svět, že ony samy mohou určovat, co na ní bude.

Dítě musí vědět, že když mu matka nebo otec nedovolí dívat se na určitý televizní pořad, mají k tomu své dobré důvody, i když mu je nevysvětlí, protože to někdy nejde. A nenechte se zmást ani blahosklonnou „převahou“ svých starších dětí, když řeknou: „Ale mami, tomu ty nerozumíš, ty to bereš moc doopravdy. Pro nás je ten akční film prostě zábava, máme z toho jen legraci.“ Ať to berou, jak chtějí, nakonec jejich duše přece jen hrubne.

Odměřujte. Určete sami sobě i dětem maximální počet hodin, který týdně strávíte televizní (audiovizuální) zábavou. Doporučujeme nejvýše pět hodin týdně.

U dětí budeme ještě opatrnější, zejména u předškoláků, kteří se teprve učí rozlišovat mezi iluzí a realitou. Nejmenší děti nenecháváme před obrazovkou samotné. Ostatně těch pár minut před spaním, kdy dítě se stulí k nám na klín a nadšeně čeká na Večerníčka, patří k nejhezčím chvilčkám celého dne. Dítě v mateřské nebo babiččině náruči dostává před obrazovkou důležitou lekci citové výchovy. Stiskem, pohlazením, soucitným komentářem („chudák zajíček“) nebo tím, že se připojíme k radostnému smíchu dítěte, něžně kormidlujeme jeho prožívání. Tak pěstujeme dětskou schopnost vcítění, smysl pro spravedlnost i smysl pro humor. (Říčan, P., Pithartová, D., *Krotíme obrazovku*. Praha: Portál, 1995, str. 49).

Filip 7 let, Kuky

3. PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Kritéria k posouzení pořadů

V poslední kapitole teoretické části jsem uvedla osm nejdůležitějších rizik, které televize dítěti může přinést. Pokusím se z nich vycházet a udat kritéria, podle kterých jsem pořady posuzovala a která by měl každý pořad určený předškolnímu dítěti splňovat.

- Kritérium 1 – Pořad určený předškolnímu dítěti by měl respektovat specifika dětství. Měl by být srozumitelný nejen obsahově, ale i jazykově.
- Kritérium 2 – V pořadu určeném předškolnímu dítěti se neobjevuje násilí. Někdy příběh potřebuje, aby byl záporný hrdina agresivní. Pokud tvůrci znají jemnost dětské duše, jistě dokáží uchopit zlo v únosné podobě a hlavně způsobem, že dítě prvotně cítí, že je to chování špatné a směřuje k potrestání. I kouzla a zázraky by měly mít svá pravidla. Pořady, kde hrdina několikrát za sebou „zemře“ nebo ještě hůře „bývá zničen“, rovnou škrtám z menu pro předškoláka. Tak např. v seriálu „Tom a Jerry“ má kocour přibité nohy k eskalátoru, když dojede na jeho konec, je celý sešrotován a zbudou z něj jen vytřeštěné oči – načež se nějak sebere, ukradne v obchodním domě cizí kůži a všechno je O.K. Děti neprotestují, ale vnáší to zmatek do jejich světa. (Říčan, P., Pithartová, D., *Krotíme obrazovku*. Praha: Portál, 1995, str.28, 29).
- Kritérium 3 - Pořad nebo pohádka musí zachovávat řád jakési plynulosti. Samozřejmě, že dítě touží po akci a napětí. Aby však napětí a akce byly úměrné malému divákovi, nesmí se dějové zvraty střídat každou minutu. Za jeden díl nově nasazeného seriálu *Želvy Ninja* v Animáčku jsem napočítala 18 dramatických zvrátů. Epizoda trvá přibližně čtvrt hodiny. Požaduje-li se po dítěti téměř každých padesát vteřin tato koncentrace, častým sledováním zmíněného dítěte ztratí schopnost soustředit se na cokoliv jiného v pomalejším tempu.
- Kritérium 4 – Zábava. Dítě by se mělo u televize buď bavit, nebo vzdělávat, a když vzdělávat, tak zábavnou formou. Smích je důležité koření života, v dětství mnohonásobně žádané. Z výzkumu vyplývá, že některé děti sledují pořady jim určené pouze pro to, že se v tu chvíli nic zajímavějšího nenabízí. „Zkonzumují“ ho, ale nepobaví se, nenadchne je.

3.2 Vhodnost pořadů

Osobně jsem několik týdnů sledovala pořady a pohádky, které dětem nabízí dostupné televizní stanice. Při sledování jsem vycházela z odborné literatury, která mi posloužila jako dostačující návod k rozlišení mezi pořady vhodnými a nevhodnými. Vycházím také z osobní zkušenosti, sama dobře identifikuji, jak na mé děti působí různé druhy pořadů a jak ovlivňují jejich další chování. Při posouzení všech souvislostí navrhuji předškolním dětem tyto konkrétní pořady.

3.2.1 Doporučené pořady

Kouzelná školka

Cyklický a inspirativní pořad pro předškoláky. Klade se tu důraz na jemnost, jakousi hladivost a hlavně srozumitelnost pro nejmenší diváky. Chce děti zaujmout, navázat s nimi dialog, povídá si s nimi o světě kolem nich, seznamuje je se základními etickými hodnotami a za pomoci her se snaží rozvíjet v dětech jejich fantazii. Pořad doplňují dvě až tři pohádky, většinou je jedna zahraniční a druhá z tradiční české školy. V současné době nabízí dvě pohádky a kreslená Říkadla Josefa Lady.

Střídají se zde po týdnu moderátoři: Babička Jana, Jitka, Majda a Michal. Moderátory doprovází skřítek František nebo skřítků holčička Fanyinka ze země Fanfárie. Každý moderátor je něčím specifický. Michal Nesvadba učí děti malovat, základům pantomimy, vyrábí užitečné vynálezy, které zvládnou i předškolní děti. Majda Reifová navštěvuje s Františkem roztodivné planety, zpívá dětem písničky, učí poznávat děti historii. Jitka Molavcová s dětmi zpívá, střídá hudební nástroje, občas se vydává za trochu poťouchlou pratetu Alžbětu. Babička Jana Hlaváčová často dětem vysvětluje, co je správné a co není.

Kouzelnou školku nabízí ČT1 v pondělí, úterý, středu a čtvrtky vždy v 16.50. Pořad je reprízován následující ráno v 8.30.

Hřiště 7

Je jedním z nejmladších komponovaných pořadů České televize. Česká televize se po delším období experimentů vrátila k osvědčenému modelu pořadu, jakým bývalo například Studio kamarád nebo Pohádková půda. Hřiště 7 si dovoluji označit jako nejlepší pořad nabízený dětem prostřednictvím současných televizních stanic. Jde o pásmo pohádek a seriálů pro celou rodinu. Průvodci pořadu jsou Martin Dejdar, Filip

Čapka nebo Lucie Pernetová. Ve studiu účinkují děti, vyjadřují se k tématům, hodnotí pohádky a seriály, hrají různé scénky. Hosty pořadu bývají děti s nějakými dovednostmi, ať už z oblasti hudby, tance, sportu nebo vědy.

Na kraji Hřiště je kouzelný palouk, na kterém žijí plyšová kamarádi Jů a Hele. Ztělesněním zlobivého hrdiny, který často doplácí na své pasti a neplechy, je Muf Supermuf. Pomyslná maringotka na Hřiště přiváží každou neděli také kabaret. Jedná se o skupinu mladých herců, kteří dětem zábavnou formou prezentují své ztřeštěné nápady, hrají scénky, na jejichž konci přichází poučení. U herců a moderátorů obou těchto pořadů mohou děti slyšet opravdu kvalitní podobu českého jazyka. Hřiště 7 nabízí ČT1 každou neděli v 7.30. Pořad je reprízován vždy v úterý ve 12.45 na ČT2.

Minuta v muzeu

Francouzský animovaný cyklus, který dětem po celý rok, vždy ve čtvrtek před Večerníčkem, přibližuje slavná díla světového výtvarného umění. Poutavost tomuto krátkému pořadu podle mého názoru dodává fakt, že umělecké dílo je malému divákovi ukázáno zábavnou a vtipnou formou.

Kostičky

Hravá encyklopedie pro předškoláky. Klaun Kostkáč provází předškoláky světem dospělých lidí pomocí písniček, říkadel, her a fantazie. Děti se zde dozvídají přijatelnou řadu informací např. o ekologii, dopravě, rostlinách a zvířatech, základech společenského chování atd. Kostičky jsou hodně oblíbeny převážně rodiči. Televize nabízí pořad však jen jednou týdně.

Moudronos

Volné pokračování oblíbeného seriálu dětí z mateřských školek, Kostiček. Tentokrát pro malé školáky.

Klaun s modrým nosem umí psát, rád do všeho ten svůj nos strká, je to takový cestovatel. Všude se rád podívá a také s sebou bere děti z prvních až třetích tříd. Nechá se od nich také navést k všelijakým dobrodružstvím nebo legráckám. Je to klaun, a tak nezapomíná na legraci, nepovede se mu vše napoprvé, ale má vytrvalost a chuť zkoušet, hledat a objevovat. Jeho zahrada je veliká, rozprostírá se všude kolem dokola. Na výlet zveme také vás, milí zlatí, držte se nás za ruku, ať se nikdo neztratí. Pořad nabízí to, co v uzavřeném prostoru učebny učitel nemůže - cestovat prostorem a časem s důrazem

na mezipředmětové vztahy a souvislosti. Je takovou tvořivou dílnou, respektive by k ní měl inspirovat.

Šikulové

Pořad pro malé i větší, který učí děti pracovat s papírem, nůžkami, lepidlem a další spoustou materiálů. I malé ruce dokáží velké věci, zní podtitul pořadu. Pořadem provází dívka a chlapec asi ve věku šestnácti let, s pomocí maminek si podle velmi dobré instruktáže dokáže předškolní dítě vyrobit většinu prezentovaných výrobků. Pořad děti podněcuje k tvořivosti. Vysílá ČT1 ve čtvrtek odpoledne.

Sezame, pojď si hrát

Škola hrou. Jedná se o jakousi naučnou mozaiku, která formou hry přibližuje dítěti číselnou řadu do šesti, učí jej prosociálnímu chování, nabízí humor a vtip, procvičí s dětmi, co je nahoře a dole, vpravo či vlevo, co je hora a co jezero, co je doma a co ve světě, kdo je kamarád a kdo je cizí, a to vše zábavnou formou. Pořadem provází chlupaté, střapaté nebo jenom plyšové postavičky Ernieho, Berta, Žabáka Kvaka, Bohouše, Elma, Keksíka a Počtáře. Seriál je evergreenem televizí po celém světě, promítá se v současnosti ve 160 zemích světa. U nás nabízí ČT1 v pondělí ráno v 8.30.

Barney a jeho přátelé

V hlavní roli tohoto cenami ověřeného seriálu provází děti obrovský fialový dinosaurus Barney a jeho nejlepší kamarádi Malá Bop, BJ a Riff. Barney dětem předává dovednosti, často s nimi cvičí, zpívá, tancuje. Učí je nestydět se za své emoce, umí poučit o dopravních situacích. Největší výhodu spatřuji v účinkování dětí, které samy předvádějí různé situace. Uvádí JimJam přibližně třikrát za den.

Animáček

Pásmo tří animovaných pohádek vysílá televize Barrandov. Jedná se o jakousi simulaci Večerníčku. Mezi dětmi je velmi oblíbený seriál Šmoulové, který, ač se mi osobně nelíbí, splňuje uvedená kritéria. Velmi podařený je francouzský seriál Mrňouskové ze života hmyzu, jedná se o kouzelné zpracování příběhu ze života drobných zvířat a hmyzu. Mohu třeba jmenovat příběh, kdy mravenci staví pyramidu z kostkového cukru. Velké plus spatřuji v tom, že v seriálu hraje pouze scénická hudba, zvířata nemluví, tempo je pomalé, nabízí „pocitivou koncentraci“. I u Animáčku však

doporučuji pravidelnou rodičovskou cenzuru, mezi třemi seriály se občas objeví jeden hloupý nebo plný násilí.

Večerníček

Večerníček je taková jistota českých dětí a rodičů, malé děti díky Večerníčku získávají pojem o čase, (před Večerníčkem uklidíme hračky, vyčistíme zoubky apod.; po něm odcházíme spát), „důvěřuji“ hlasu, který po skončení pohádky oznámí, že je čas jít do postýlek.

Na Večerníčku je podle mého názoru výborné, že dětem nabízí hlavně českou tvorbu. Co naplat, myslím, že české děti kolem sebe v reálném životě často neslyší jména jako Sally, Jackie, Tony, které slyší v zahraničních pohádkách. Určitě jim je, alespoň podvědomě, bližší hrdina jménem Jonáš, Berta, Káťa, protože tak se jmenuje kamarád ze školky, teta nebo malý divák sám. Český animovaný film má ve světě velmi slušné jméno a podle posledních několika let mohu s klidem říci, že české večerníčkové pohádky dítě nepodvádějí, nemanipulují, nekupují si ho. Naopak dávají dítěti, co potřebuje. Večerníčkové postavičky namlouvají herci, jako je Bára Hrzánová, Jitka Molavcová, Bolek Polívka, Jiří Lábus a další. Mezi nejpovedenější Večerníčky poslední doby patří Berta a Ufo, O Kanafáskovi, Krysáci, Jak to chodí u Hrochů.

Nedělní pohádka na jedničce

Česká televize již několik let zařazuje v neděli odpoledne, kolem 13té hodiny televizní pohádku. Střídají se zde jak studiové pohádky, tak i z exteriérů, tzn. natočené v české přírodě, na českých hradech a zámcích. Co do kvality, objevují se občas i dost podbízivé kousky, musím ale říci, že převažují milé, srozumitelné příběhy o dobru a zlu, kouzlech a lásce. Dobro zvítězí, zlo zůstane potrestáno a láska vytrvá na věky. Jsou děti, které vyloženě upřednostňují pohádky se skutečnými herci, a nedělní odpoledne je tedy chvilka přesně pro ně. Jako klad těchto pohádek bych ještě zmínila délku. Pohádka trvá většinou jednu hodinu, což je pro dětskou duši a zrak daleko přijatelnější doba než dvouhodinové akční pohádky a filmy.

3.2.2 Méně vhodné pořady

Prostřednictvím kabelové televize jsou v České republice k dispozici programy určené dětem a mládeži. Jsou to: Minimax/Animax, jejich vysílací schéma obnáší pořady pro nejmenší diváky a pro teenagery, JimJam, který po 24 hodin denně opakuje blok pro nejmenší diváky, Disney Channel, na kterém jsou během dne pořady pro malé i větší děti a ve večerním čase blok pro teenagery.

Tyto programy nedoporučuji převážně kvůli televizní reklamě, která příliš často vyplňuje čas mezi pohádkami. Jsou přímo určeny dětem, jsou cílené a představují upoutávky na sladkosti a hračky.

Animované seriály, které se zde dokola opakují, mají téměř výhradně komerční ambice. Slavný Bořek stavitel odstartoval u dětí poptávku po mrkajících a mluvících autech, takže najednou znají Mašinku Toma, Požárníka Sama, Autíčko Peta, Veselé vláčky z Chuggingtonu, Autobusy. Když srovnáte animaci, děj a dabing těchto podbíživých seriálů s Vláčkem Kolečákem od Hermíny Týrlové, stojí najednou tento poctivý, upřímný vlak v první třídě a ostatní za ním na vedlejší koleji nevkusů.

Z pořadů, které tyto programy vysílají, mohu doporučit jen jeden, a to je Barney a jeho přátelé (viz. Doporučené pořady).

Kanálu Minimax můžeme přičíst k dobru, že vystupuje s pozitivní reklamou věnovanou nejmenším čtenářům. Děti zde samy hovoří o knihách, které je zaujaly.

Simpsonovi

Po dlouhém přemítání jsem se rozhodla dětmi oblíbený seriál Simpsonovi zařadit místo do nevhodných pořadů mezi méně vhodné. Jako jeho mínus bych uvedla podněcování násilí a agrese, které tomuto seriálu právem pomohly zařadit se v několika státech mezi pořady do 12 let nevhodné. Lze-li však toto negativum vyvážit vcelku inteligentním humorem a faktem, že v seriálu se jedná o souvislý příběh, ve kterém nejdůležitější roli hraje soudržnost rodiny, která během skutečných kalamit stále stojí při sobě, nepovažuji Simpsonovy za přímo škodlivé. V rozhovorech mi žádné z dětí nepřiznalo, že by zde něčemu nerozumělo, odborníci se shodují na tom, že satira, ironie a nadsázka jsou zde předškolnímu dítěti srozumitelné. Považuji však za nutné dodat, že u nás doma mají Simpsonovi „červenou“. Podle dotázaných rodičů a jejich dětí dedukují, že první podnět četnosti, s jakou je seriál sledován mezi dětmi předškolního věku, mají na svědomí rodiče. Současná generace rodičů těchto dětí považuje totiž

Simpsonovy za kultovní seriál a v mnoha domácnostech jsou to právě oni, kteří jej chtějí sledovat. A děti? Ty jsou samozřejmě u toho.

3.2.3 Nevhodné pořady

Absolutně nevhodné pro předškolní dítě je sledování kanálů Nova, Prima, Prima cool. Kromě ranního bloku animovaných seriálů, o kterých se dále zmiňuji v této kapitole, nenabízí tyto kanály nic nejen pro předškolní dítě, ale pro děti a mládež vůbec.

Pokémoni, Digimoni

Oba seriály jsou velmi oblíbené mezi dětmi, je to fenomén, který se v posledních deseti letech v intervalech zhruba tří let masově vrací mezi děti. Z mého výzkumu vyplývá, že každé druhé dítě vlastní alespoň pár karet těchto podivných stvoření, každé druhé dítě alespoň jednou vidělo seriál Pokémoni, až na jednu výjimku se těší velké oblibě. Seriál má však ve světě nálepku tzv. „fantasy násilí“, není tedy vhodný pro děti do 7 let. U nás vysílá TV Nova v ranních hodinách.

Tom a Jerry

Podle Britských listů je Tom a Jerry jedním z nejkrutějších a nejrasističtějších animovaných seriálů historie, určených pro děti. Kvůli nepřijatelnosti obsahu se musely některé díly dodatečně upravovat i pro americké publikum. Tyto karikatury jsou prezentovány jako zástupci doby, v níž byly vytvořeny, a jsou prezentovány pro svou historickou hodnotu. Mnoho dílů Toma a Jerryho bylo sestříháno do „politicky korektní“ podoby už v polovině 50. let, jiné v 60. letech, některé jsou editovány dodnes.

Král dinosaurů

Třetina zpovídaných dětí hovořila o seriálu Král dinosaurů, který vychází na pokračování na DVD, kus za dostupných 49 Kč. Na obalu se lze dočíst, že na Slovensku je seriál do 12 let nevhodný. Vypráví o skupině teenagerů, kteří si říkají Alfa gang, vlastní karty různých Dinosaurů, které používají k boji. Během sledování několika epizod jsem nesčetněkrát zaznamenala slovo „útok“, celkově je seriál plný agrese. Rozhodně nedoporučuji pro předškolní dítě.

Faktor strachu

Někteří z dětských respondentů uváděli pořad Faktor strachu, jenž vysílá televize Prima cool každý den od půl osmé a bohužel reprizuje druhý den v 15.00, což je často doba, kdy sedí u televizní obrazovky buď starší sourozenci, nebo samy předškolní děti. Jedná se o reality show, která dle sloganu zbavuje odvážlivce fobií. Soutěžící musí překonat sami sebe v adrenalinových sportech, dají-li se ještě sportem nazvat; a v opravdu nechutných disciplínách. Za všechny jmenuji například pojídání hmyzu, velrybího sperma, býčího penisu, koňského konečníku, prasečí dělohy a dalších. Výherce získává nemalý finanční obnos. Osobně si myslím, že u pořadu takového typu si rodič může dovolit ten luxus nekompromisně říci „NE“ bez dalšího vysvětlování, nevysvětlovat rizika, jaká pořad přináší, prostě jen říci, že je hloupý.

Zprávy

V první části mého výzkumu, kdy měly děti v MŠ možnost účinkovat v naší televizi, devět dětí z deseti „hlásilo“ špatné zprávy nebo špatné počasí. Zkoušela jsem je motivovat jiným směrem, ale vždy se to podařilo jen u následujícího jedince nebo dvojice. Ti další už zase velmi přirozeně hovořili o mrtvolách na dálnici.

Pavel Říčan uvádí, že problémem je rodinné sledování televizního zpravodajství. V mnoha rozumných rodinách mají děti, často ještě desetileté, zprávy prostě zakázané, protože v nich bývají drastické záběry. Kamera se bezostyšně pase na detailních záběrech obětí havárií, na znetvořených tělech a zkrvavených tvářích nebo na polonahých lidech, mužích i ženách, připojených v nemocnici na různé přístroje. Člověk je pouhou věcí a obraz jeho bídy a utrpení se stal zbožím. Protiargument „*Jen ať se dívá, vždyť je to pravda!*“ svědčí o tom, že rodiče dostatečně nechápou zranitelnost dětské duše.

Zprávy tedy předškolnímu dítěti rozhodně nedoporučuji. Pokud se dítě samo zajímá o to, jak zprávy vypadají, jak se na obrazovku dostanou apod., doporučuji zpravodajství na veřejnoprávní televizi, a to ještě s přísnou cenzurou jednotlivých reportáží.

3.2.4 Příběhy z digitálních nosičů

Ze současné nabídky televizních stanic je to vše. Dále nesmím zapomenout na pohádky na DVD, které jsou v dnešní době velmi dobře cenově dostupné. Již jsem

zmínila, že by se rodiče měli vyhnout pohádkám s komerční ambicí, upřednostnit českou tvorbu. Česká televize ve spolupráci s PNS vydala téměř celou sérii oblíbených českých večerníkových pohádek. Říkání o víle Amálce, Pohádky z mechu a kapradí, Mach a Šebestová, Maxipes Fík, Pane, pojd'te si hrát, Příběhy cvrčka a štěňátka, Rákosníček, Kát'a a Škubánek, Kubula a Kuba Kubikula.

Ráda bych se ještě jednou zmínila o hraných českých pohádkách. Dle mého výzkumu jejich obliba upadá, většinou je upřednostňují dívky. Sama obálka nosiče není na první pohled pro dítě tak atraktivní jako barevné animace, tudíž je výběr často jasný. Z vlastní zkušenosti ale vím, že když dítěti hezkou českou pohádku trochu „vnutíte“ („pojd', tak jen kousek, když se ti nebude líbit, vypneme ji...“), prostě jí uděláte poutavou reklamu, určitě budete překvapeni. Za jednu z nejlepších českých pohádek považuji film Lotrando a Zubejda, který dětem nabízí nádhernou ukázkou českého jazyka. Je plná dvojsmyslů, rýmů, vtipných písní, hraje si s řečí přirozeně a děti pobaví a posílí, když samy porozumí nevтіravým vtipům. Z dílny stejných tvůrců doporučuji nový český film Kuky se vrací. Je to příběh, který je nejen krásně výtvarně zpracován, ale dětem je blízký, protože se odehrává v současnosti. Vzhledem k plnému porozumění a koncentraci bych ho nabídla až tak šestiletému předškolákovi. Dále lze doporučit S čerty nejsou žerty, Král sokolů nebo Ať žijí rytíři.

Ze zahraniční nabídky krátkoepizodních seriálů mohu doporučit snad jen velmi známého Bořka Stavitele, který ač se vyznačuje trochu kýčovitým provedením, je pro děti kladným hrdinou, kutilem, opravářem, městské děti zde mohou vidět, jak se co na zahradě, v dílně nebo na farmě opravuje. Titulní píseň seriálu zná nazpaměť více než polovina chlapců z mateřské školy, ve které probíhá má praxe. Česká televize ho alespoň jednou v roce zařadí do pásma Kouzelné školky nebo Hřiště 7.

Ze zahraničních tzv. „celovečerních“, doporučuji filmy studia Pixar, jedná se však většinou o filmy v délce 90 minut, což je pro předškolní dítě třikrát tak dlouhá doba, než po jakou je schopno skutečně vnímat děj filmu. Nebála bych se však rodičům doporučit, aby celý film rozdělili třeba na dvě nebo tři části a nabídli ho dětem ve třech dnech jako seriál. Ze starších doporučuji Příběh hraček¹, Příběh hraček 2, Hledá se Nemo, Pan Včelka, Robinsonovi. Z novějších Příběh hraček 3, Zoufálek. Mezi dotazovanými dětmi, respektive chlapci se těší velké oblibě film Auta, o závodních automobilech, pýše, pokoře i lásce. Když odpustíme filmu rychlost, s jakou před dítě předstupuje, je to hezký příběh. Nesmím opomenout trilogii filmu Doba ledová, která

nabízí dětem opravdu jeden z nejdůležitějších pilířů dětství a tím je humor. U málokterého filmu uslyšíte v kině tolik dětského smíchu.

Z tvorby studia Walt Disney jsou to Medvědí bratři, Medvídek Pú a Slonisko, Medvídek Pú a Prasátkův příběh.

3.3.5 Fenomén Krteček

Ještě bych zde ráda dala malý prostor dílu Zdeňka Milera, jehož příběhy o Krtečkovi považuji za fenomenální dílo. Není snad dítěte, které by Krtka neznalo, je nejoblíbenějším zvířátkem po celé generace. Je nejen jedním z našich nejlepších vývozních artiklů, ale dokonale se pojí s dětskou duší. Vzniklo více než 50 filmů s Krtečkem, podložených geniální muzikou.

Mezi dětmi patří mezi nejoblíbenější Krteček a kalhotky (jediný mluvený film o Krtečkovi), Krteček a autíčko, Krtek ve městě, Krtek ve snu, Krtek a orel. Z novějších Krtek a žabka, Krtek a sněhulák. Příběhy Krtečka jsou dokonale srozumitelné nejmenším dětem, přesto v nich nechybí napětí, vtip.

Postava Krtečka má silné prosociální cítění, což dokazuje v každém díle. Je to dobrák, je pracovitý, nestydí se smát ani plakat, občas má strach, ale když jde o pomoc druhým, vždy projeví dost kuráže a odvahy, přistupuje s láskou a respektem k přírodě i k věcem kolem nás. Pro mě je Krteček ideální pohádkový hrdina nejen pro předškolní dítě.

Martin 6,5 roku, Šmoula

3.3. Výzkum

„Ty děti, které se dívají na Krtečka a Medvídka Pú, jsou daleko hodnější než ty, co doma sledují něco jiného.“

(..... jedna paní učitelka o dětech ze své třídy)

Výzkum Předškolní dítě a televize se skládá z více částí. První je tematický celek na téma televize, který jsem absolvovala s dětmi v Mateřské škole v Dlouhé v Táboře. Další je dotazníkové šetření u 10 respondentů, konkrétně rodičů. Slouží především jako podklad pro porovnání s druhou částí výzkumu, tedy s rozhovory s dětmi.

Rodiče byli osobně seznámeni s postupy a účelem celé práce a mohli se dobrovolně rozhodnout, zda se chtějí se svým dítětem účastnit. Dotazník zjišťoval, jakým aktivitám se podle názoru rodičů děti věnují ve volném čase, jakou roli u nich hraje televize, ale i počítač. Jak často svým dětem čtou a také zda vědí, jaké pohádky nebo pořady jejich děti upřednostňují, kdo je jejich oblíbený hrdina.

Ve třetí části pak 10 dětí podstoupilo sérii rozhovorů, které trochu více rozvíjely fakta získaná od jejich rodičů. Během rozhovorů se nevyskytly žádné zásadní potíže, všechny plně spolupracovaly. U některých mladších dětí se občas projevila únava nebo nesoustředěnost. Většina dětí přistoupila k rozhovoru bez ostychu a zábran.

Snažila jsem si vybrat děti, které lépe znám, abych každý rozhovor vedla s ohledem na individuální osobnost dítěte.

3.3.1 Hrajeme si na televizi

Abych obecně zmapovala roli televize u dětí ve třídě, absolvovala jsem jakýsi praktický experiment s názvem Jak se dělá televize. Byl to týdenní integrovaný blok, ve kterém jsme si dětmi ve třídě vyrobili vlastní televizní studio, takže si každé dítě mohlo vyzkoušet účinkování. Jedním z cílů této činnosti bylo zjistit, na co se děti nejčastěji dívají, co v televizi předvádějí, jaké role ztvárňují.

Vyrobili jsme televizní obrazovku z kartonu, dva počítače, dvě kamery, které jsme potřebovali k vysílání, rozdělili jsme si úkoly a zvládli technické zázemí televizního studia.

V diskusním kruhu děti nejprve vyprávěly, jaké pohádky či pořady samy sledují. Když vyčerpaly svůj prostor, povídali jsme si o tom, co jiného ve volném čase dělají, zda všemu v pohádkách rozumí, s kým se na televizi dívají apod.

První den jsme si hráli na televizní vysílání, vymýšleli příběhy. Prohlíželi jsme si ilustrace v knihách, podle kterých byly natočeny animované pohádky – Krtek, Rumcajs, Ferda Mravenec, Maxipes Fík, Kubula a Kuba Kubikula, Říkání o víle Amálce, Cvrček a housličky, Karlík a továrna na čokoládu.

Natočili jsme se na videokameru. Přečetli jsme si knížku Krtek a televize, ve které zvířátka kvůli nepřetržitému sledování televize zarostou trnům a hlozím, budou mít úplně bolavé oči atd., poučili jsme se o tom, že televize je dobrý sluha, ale špatný pán.

Vyzkoušeli jsme si, jaké je ohlásit počasí, vyprávět zprávy, ve druhých vstupech z „obrazovky“ jsme se snažili mluvit spisovně. Povídali jsme si o špatných a dobrých zprávách, o tom, co je na zprávách důležitého, a také o tom, že jsou určeny převážně dospělým.

Během týdne jsme si vyrobili kostýmy a zkusili sehrát krátkou pohádku, kterou děti samy vymyslely. Také jsme si vyprávěli o pořadech a jejich vhodnosti pro děti, o tom, jak důležitou roli televize v jejich životě hraje.

Z naší společné diskuse vyplynulo, že mezi dětmi jsou nejoblíbenější: animovaný seriál Šmoulové, Simpsonovi, animovaná série Pokémoni, Tom a Jerry. O české tvorbě se děti téměř nezmiňovaly, tradiční Večerníček z nich nesleduje ani polovina. Mezi dětmi je rozšířená obliba satelitních kanálů určených pro děti a mládež. Jsou to JimJam, Disney channel, Minimax. Tři dívky z deseti uvádějí jako oblíbený pořad Hannah Montanu, což je pořad pro teenagery.

Při samotném „účinkování“ se děti nejčastěji vžily do role moderátorů televizního zpravodajství. Téměř naprostá většina dětí mluvila o dopravní nehodě, zraněných, ba dokonce mrtvých řidičích, z čehož jasně vyplývá, že pokud už děti doma sledují zprávy, je to zpravodajství převážně na televizi Nova nebo Prima, které je postavené na tragédii a neštěstí lidí.

3.3.2 Otázky a výzkumné předpoklady

Jakou roli hraje televize ve volném čase předškolního dítěte?

Předpoklad: Dětský život je spojený především s hrou, která vyplňuje většinu volného času dítěte. Sledování televize je pro děti také formou hry.

Otázka: Co rád(a) doma děláš?

Jaké postavení má televize v kontextu rodiny předškolního dítěte?

Předpoklad: Televize je v současné době členem rodiny, televizní diváctví je určitým rodinným rituálem. Vycházím i z předpokladu, že rodič často nabízí televizi dítěti, aby mohl nerušeně vykonávat svou aktuální činnost (domácí úkoly se staršími sourozenci, úklid, rozhovor s partnerem apod.)

Otázka: Sleduje s tebou někdo další tvé oblíbené pořady?

Jaké jsou oblíbené televizní pořady dnešního předškoláka?

Předpoklad: V televizi běží množství pořadů, které jsou dětmi sledované, předpokládám, že se na oblíbené pořady dívají pravidelně. Děti často sledují ať už sami, se staršími sourozenci nebo s rodiči pořady, které jsou pro ně zcela nevhodné. Jsou samozřejmě rodiny, kde jsou z výchovných důvodů pořady pro děti cenzurovány.

Otázka: Na jaké pořady v televizi nejčastěji koukáš?

Jakou roli hraje v životě předškoláka kniha?

Předpoklad: Kniha a vyprávění už dávno není jediným prostředkem seznámení dítěte s pohádkami, často ji v rodinách televize vytlačí do pozadí.

Otázky: Máš rád(a) knihy? Čte ti maminka nebo tatínek?

Kolik času tráví předškolní dítě u televize?

Předpoklad: Ve spoustě rodin běží televize převážnou část dne jako kulisa. Na žádost o sledování televize rodič dítěti často vyhoví jen z neochoty věnovat ratolesti svůj volný čas, v některých rodinách televize funguje jako „chůva“. Jsou ale i rodiče, kteří čas strávený u obrazovky striktně dodržují.

Otázky: Díváš se každý den? Můžeš se koukat pokaždé, když chceš? Co ještě doma děláš? Jaké jsou tvé záliby?

3.3.3 Struktura rozhovoru s dítětem

Rozhovor neobsahuje popis zahájení rozhovoru, většinou jsem postupovala tak, abych uvolnila atmosféru mezi mnou a dítětem, často jsem k dotyčnému přistoupila pouze jako pozorovatel jeho hry a nenásilně s ním začala komunikovat. Respondenti jsou děti z různých Mateřských škol v Táboře a jeho okolí.

Na začátku rozhovoru jsem nabídla dítěti možnost nakreslit svého oblíbeného televizního či pohádkového hrdinu. Asi polovina dětí kreslila obrázek s chutí, polovina odmítla. Obrázky mi pomáhaly během rozhovorů v okamžicích, kdy nastala „hluchá místa“, nebo jsme se značně odklonili od tématu. Mohla jsem se pak ptát na jednotlivé části obrázku, na postavu, na její charakter apod.

V neposlední řadě, jak udává J. Uždil, je kresba dítěte i dalším cenným výstupem výzkumu, který je možno podrobit analýze. Může být dokladem o zvláště duševního života. S jejich pomocí může dítě znázornit i věčné vztahy a souvislosti, jednání osob a jejich pohyb, vztahy k okolnímu prostředí, nebo dokonce jejich duševní pohnutky.

Konkrétní rozhovor jsem začínala povídáním o tom, co dělá dítě nejčastěji po příchodu domů ze školky, snažila se dopátrat, jaké místo zaujímá v jeho volném čase sledování televize, zda ji sleduje častěji samo nebo s dalšími členy rodiny. Často jsem pokládala otázku, zda se někdy před televizní obrazovkou dítě bojí a zda mu jsou informace, které k němu skrze ni přicházejí, srozumitelné. Přesto, že rozhovor neměl pevně danou strukturu, snažila jsem se pokládat dětem stejné otázky, na které odpovídal jeden z jejich rodičů v dotazníku. Mým cílem bylo zjistit, do jaké míry se rodiče s dětmi shodují.

3.3.4 Ukázka rozhovoru

Rozárka 5 let, MŠ Vančurova, bratr Ondra 8 let

Maminka Rozárky má středoškolské vzdělání. Jako jediný rodič se absolutně shoduje s odpověďmi své dcery. Což je fakt, který jsem nepředpokládala. Tatínek je již delší dobu ve výkonu trestu, maminka se doma vyskytuje několik hodin denně a Rozárka je často odkázána na péči svého brášky.

O=Otázka

R=Rozárka

O: *Co děláš, když přijdeš domů ze školky?*

R: Pouštím si pohádku.

O: *Jakou třeba?*

R: Včelí medvídky.

O: *To máš na dvd?*

R: Jo, ale už nevím, jak se to hraje.

O: *Co se ti na nich líbí?*

R: Že zlobějí.

O: *Kdo?*

R: Čmelda a Brumla.

O: *A jak zlobí?*

R: Učí se létat a jeden nechce létat, že chce jako odpočívat.

O: *A na co ještě koukáš?*

R: Na Rákosníčka.

O: *A pouštíš si ho sama, nebo mamka?*

R: Ondra mi to vždycky pouští, abych se nebála, že jsme doma sami.

O: *A jste často doma sami?*

R: Každý den.

O: *A co většinou děláte?*

R: Kreslíme a hrajeme si.

O: *Na co si hrajete?*

R: Na schovku a na honěnou.

O: *Taky se někdy perete?*

R: Jenom ze srandy, my radši zkoušíme hvězdy a už máme skoro nacvičený salto.

O: *Čte vám mamka někdy z knížky?*

R: Ne. Ale Ondra mi někdy čet.

O: *A co ti četl?*

R: No, co má do školy a taky encyklopedii.

O: *Jaké knížky ještě máte?*

R: Mám Sněhurku a pak takový dvě starý se zvířátkama.

O: *Třeba dostaneš nějakou knížku k Vánocům...*

R: To asi ne, já chci kočku.
O: Živou?
R: No živou přece, abych se doma nebála.
O: A ty se často doma bojíš?
R: Jo.
O: Čeho se bojíš?
R: Že bude tma a tak.
O: A bála ses někdy u některé z pohádek nebo filmu?
R: Hvězdný prach.
O: Čeho ses tam bála?
R: Tý čarodějnice, Ondra to pak vypnul.
O: Myslíš, že byla opravdová?
R: Jo, určitě byla. Byla strašně zlá.
O: Můžete doma hrát na počítači?
R: To nám musí mamka dovolit.
O: A co hraje?
R: Ondra hraje takový roboty nebo farmu a já na něj koukám.
O: Copak jsi to namalovala?
R: To je včelí medvídek, já je mám nejradši a taky Kouzelnou školku.
O: Kdo se ti líbí v Kouzelné školce?
R: No ten František je hodnej.
O: A je opravdický?
R: Ne, je to plyšák, ale jako živej,
O: Díváte se s Ondrou na Hřiště 7?
R: Jo, protože na Nově dávají Pokémony a Ondra říká, že je to pro blbý.
O: Aha, a na co rád kouká Ondra?
R: Na Simpsonovy a Šmouly, to koukáme spolu a čekáme na mamku.
O: A stane se ti někdy, že něčemu v televizi nerozumíš?
R: No, ve zprávách.
O: Vy koukáte na zprávy?
R: Jo, když mamka ještě nejde.
O: A čemu tam nerozumíš?
R: Když mluvili o tý lobotomii, tak to nechápu.
O: To já také ne.

O: Když by sis měla vybrat, tak raději kreslenou pohádku nebo hranou?

R: Kreslený.

O: Chodíš do nějakého kroužku?

R: Ne. Vlastně ve školce na keramiku.

O: Co je ve školce nejlepší?

R: Že si tam maluju.

O: A co je tam nejhorší?

R: Když se nějaký děti strkají a perou, to se moc bojím.

O: Čeho?

R: Že si něco udělají a nebo budou křičet.

O: Tam je přece paní učitelka a ta to s nimi vyřeší, ne?

R: Já vim.

O: Ale stejně máš o ně strach, vid'?

R: Jo.

3.3.5 Vyhodnocení výzkumných předpokladů

Vzorek rodin, ve kterých jsem prováděla svůj výzkum, byl poměrně malý (pouze deset dětí s deseti rodin), ale to, že bylo pracováno s dětmi i s rodiči na stejných výzkumných otázkách, zvyšuje validitu výsledků, přináší jakousi sondu do vztahů dnešních rodin a televize. Víím, že nejde tento malý vzorek zobecnit, ale na základě svých zkušeností a zkušeností mých kolegyn z jiných mateřských škol předpokládám, že pokud by se někdo zabýval takto postaveným výzkumem v širším vzorku respondentů (což by bylo časově velice náročné), byly by jeho výsledky velmi podobné.

Rozhovory s dětmi ukázaly, že sledování televize je pro dítě formou hry, zábavy. Stejně jako ostatní hry se i tato činnost v očích dítěte dělí na zábavnou, méně zábavnou nebo nudnou. Odpovědi dětí na otázku, co rád doma děláš, můžu označit jako silně zatížené určitými gender stereotypy. Holčičky upřednostňují hry pečovatelské, malování; u chlapců vedou hračky imitující technické věci. Je zajímavé, že většina dětí jmenovala sledování televize jako jednu z prvních činností, kterou dělá po příchodu domů.

Druhý předpoklad, že televize slouží jako levná chůva v mnoha domácnostech, se potvrdil jako správný. Tím, jak se mění volný čas rodičů, mění se i aktivity dětí. Rodiče se scházejí doma v pozdním odpoledni a mají další povinnosti spojené s domácností nebo chtějí odpočívat. Téměř všechny děti uvedly, že sledují televizi samy nebo ve společnosti sourozence.

Domněnka, že před zraky předškoláka se často dostane zcela nevhodný pořad, se potvrdila. Například z patnácti dětí čtyři znají pořad Faktor strachu, v hloubkových rozhovorech o něm mluví dvě děti. Co se týče rodičovské cenzury, domnívala jsem se, že ve věřících rodinách, stejně jako v rodinách vysokoškoláků bude více dbáno na výběr pořadů pro děti. Tento můj předpoklad se nejen nepotvrdil, ale rozhovory s dětmi jej dokonce vyvrací. Předpokládala bych, že děti, které jsou často samy doma, konzumují z televizní obrazovky kde co, ale jak vyplývá například s rozhovoru s Rozárkou, některé děti samy dokážou rozpoznat, co jim je určeno a co ne.

Předpoklad, že večerní čtení pohádek se pomalu s rodin vytrácí, byl správný. Ve třídě, kde probíhal praktický experiment, děti jmenují jeden film za druhým, znají spoustu kreslených seriálů. Vzpomenout si na oblíbenou knihu jim trvá o hodně déle. Jak dokládá následný graf, většina rodičů si uvědomuje, že čtení je pro jejich dítě

důležité, a proto se snaží v dotazníku přikrášlit svůj rodičovský profil. Nutno dodat, že upřímnost jejich dětí je bezelstná.

Domnívat se, že je v rodinách běžné mít televizi zapnutou jako kulisu, je správné. Výsledky však ukazují, že se jedná zhruba o polovinu zkoumaných rodin. Z odpovědí rodičů vychází doba, kterou dítě stráví denně před televizní obrazovkou, něco přes jednu hodinu. Z odpovědí dětí ale vyplývá, že za den a podvečer stihnou i několik pořadů, které nejsou kratší než třicet, čtyřicet minut.

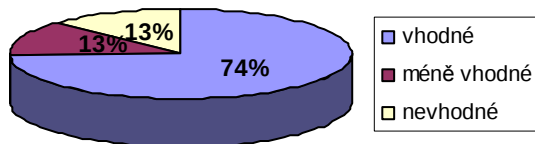
3.3.6 Rodiče versus děti – vyhodnocení

V otázce Jakým způsobem tráví dítě nejčastěji volný čas, zaškrtnla většina rodičů možnost první, tedy hraním doma. Předpokládám, že tento výsledek je ovlivněn i skutečností, že výzkum probíhal v podzimním a zimním období. Jiné výzkumy totiž dokazují, že městské děti tráví daleko více času venku než jejich vrstevníci z vesnic a malých obcí a vyvracejí tak některé mýty o životě městských dětí.

Rodiče byli v dotazníku požádáni, aby odhadli, kolik času stráví týdně jejich dítě u televizní obrazovky. Je nutné uvést, že žádný rodič neřekl, že by jeho dítě nesledovalo televizi vůbec. Všechny tázané děti se na televizi více či méně dívají pravidelně. Odhady rodičů se pohybovaly od šesti až po 15 hodin týdně. Tyto odpovědi se těžko porovnávají s těmi od dětí, protože děti v předškolním věku mají značně zkreslenou představu o čase. Ze tří rozhovorů však jasně vyplývá, že děti si dobu strávenou u televize určují samy. Konkrétně rodiče těchto dětí uvádějí, že tento čas mají pod kontrolou. Podle poznámek a připomínek rodičů k rozhovorům je sledování televize také sezónní záležitostí. Děti tráví více času u obrazovek v zimě, když prší nebo jsou nemocné. Naproti tomu za příznivého počasí, na jaře a v létě tráví více času venku, někteří rodiče uvádějí, že během letních prázdnin televizi téměř nezapínají.

Co se týká vhodnosti či nevhodnosti sledovaných pořadů, ze širších rozhovorů jsem zjistila, že rodiče žijící na vesnici daleko méně řeší, co je v televizi pro jejich děti přijatelné a co ne. Ve městě jsem přece jen zaznamenala rodičovskou cenzuru. Ze všech pořadů, které dotazované děti sledují, je většina doporučených, tedy vhodných. Pokud děti sledují pořad pro dospělé, děje se tak většinou u prarodičů. Z výzkumu nevyplývá, že by děti nevhodné pořady sledovaly tajně. Pokud se ale nacházejí bez dozoru, tak

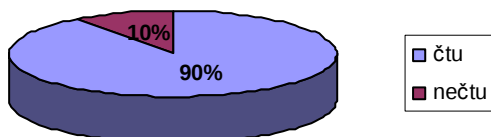
s přihlédnutím k zjištěnému faktu, že o tom, co v televizi viděly, téměř nikdo s rodiči nehovoří, je možné, že nevhodné pořady sledují častěji.

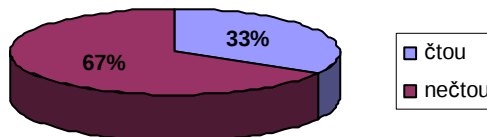
Graf 1: Podíl vhodných a nevhodných pořadů

Co se týká oblíbenosti pořadů, zde se dost často odpovědi rodičů s dětskými rozcházejí. Podle názorů rodičů vychází z výzkumu jako nejoblíbenější pořad Kouzelná školka. Z výpovědí dětí však vyplývá, že ji nesleduje ani polovina, a u dětí, které ji sledují, není rozhodně v popředí zájmu. Zatímco maminka pětiletého Davida je přesvědčena, že Kouzelná školka je jeho nejoblíbenější pořad, David se o ní vůbec nezmiňuje. Jiné dítě tvrdí, že ho nějaký pořad vůbec nebaví, a jeho rodiče uvádějí, že jej pravidelně sleduje. Možná je zde nasnadě domnívat se, že dítě tráví čas i u pořadu, který pro něj není až tak zábavný a zajímavý, ale zrovna se v tu chvíli jiná hra nebo zábava nenabízí.

Z deseti oslovených rodičů jich 9 uvádí, že svým dětem pravidelně čtou. Zde se ale rozcházejí s výpověďmi svých dětí. Většina z nich má ke knihám kladný vztah, ale z rozhovorů vyplývá, že na televizi se dívají podstatně pravidelněji. Čtyři z deseti dětí tvrdí, že jim rodiče nečtou.

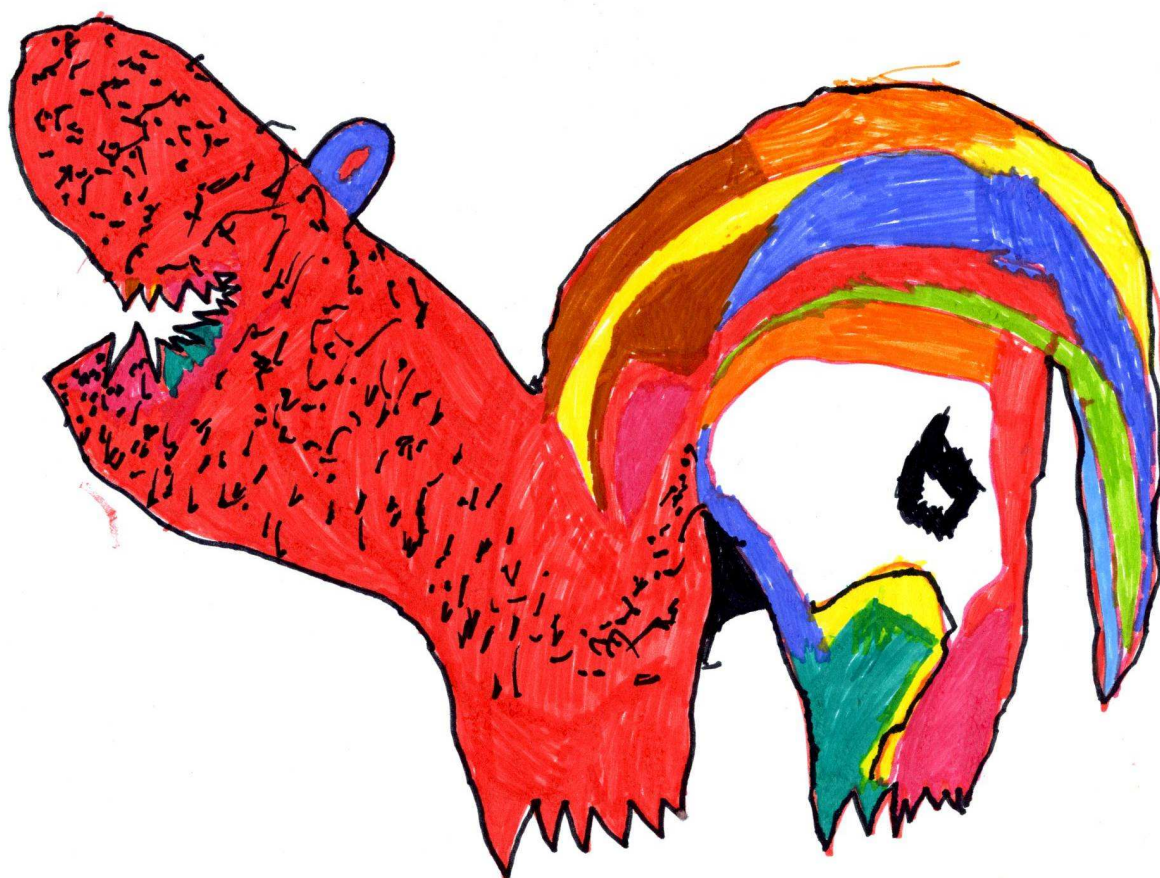
Graf 2: Odpověď rodičů na otázku: Čtete Vašemu dítěti pravidelně knížky?

Graf 3: Odpověď dětí na otázku: Čtou Ti rodiče pravidelně knížky?

Všichni rodiče odpověděli shodně v případě spoludívání na televizi. Stejně tak děti. Jasně zde vyplývá, že děti koukají na pohádky se svými sourozenci nebo samy. Ve většině zkoumaných rodin rodiče využívají televizi k zabavení dětí.

Rodiče i děti shodně uvádějí, že dávají přednost digitálním nosičům než televizní nabídce. Osm rodičů má přehled o tom, kdo je v současné době oblíbený televizní nebo filmový hrdina jejich potomka.

4. ZÁVĚR VÝZKUMU

Odborné výzkumy prokázaly, že za posledních deset let se ztrojnásobily nároky na dítě. Logická úvaha mě dovádí k domněnce, že se tudíž ztrojnásobily nároky i na rodiče. Naše společnost je chtivá po tom být za každou cenu moderní. Moderní rodič by měl pracovat, protože je moderní skloubit kariéru s výchovou dětí, zároveň by měl ale své děti plně rozvíjet, obohacovat jejich volný čas. Měl by mít dost finančních prostředků na jejich zájmy a zároveň sám se věnovat svým koníčkům, aby nebyl deprimován neustálým pinožením a frustrován požadavky, které jsou na něj společností kladeny. Měl by třídit odpad, skvěle surfovat po internetu, mít facebook, být předem vyrovnán s faktem, že dítě může být nejen emo, punk nebo “šampón“, ale také metrosexuál, homosexuál či dokonce transsexuál. Měl by si občas dopřát lekce moderní jógy nebo zumbly a ještě s jazykem na vestě stihnout vést dítě k přírodě a tradičním hodnotám, měl by rozvíjet a kultivovat vztahy své a svých blízkých a také se často smát, aby dětem doma bylo veselo!

Pro tohle všechno a mnoho dalšího není odsouzeníhodné, že maminky či tatínkové, když přijdou odpoledne domů a mají dost práce s úkoly, večeří, domácností, nabídnou svým mladším dětem „televizi“ jako prostředek zábavy. Je ale trestuhodné nechat výběr a čas takto strávený zcela na dětech.

4.1. Doporučení pro rodiče

- Dávkování. To, že se děti u některých pořadů či pohádek nudí, souvisí i s četností a rozmanitostí toho, co je dnes dětem nabízeno. V případě dětského diváctví znamená méně opravdu více. Pokud děti nezahltíme a nabídneme jim neškodný a úměrný „divácký vývoj“, stanou se z nich nároční diváci, kteří nebudou pasivně konzumovat nabízené seriály. Mají-li děti opravdu silný zážitek z filmu v kině (Doba ledová, Narnie), necháme je alespoň po zbytek dne zážitek vstřebat, nepřebíjíme pocit, který v nich po filmu zůstal, dalším koukáním na televizi.
- Čas. Pobyt dítěte před obrazovkou by neměl ve věku 4-5 let přesáhnout 20 minut denně. Jinak si dítě zvyká slyšet, ale neposlouchat, dívat se, ale nevidět. Batolatům do tří let plně stačí každodenní „večerníček“, předškolákům nějaká ta

pohádka navíc a samozřejmě snímky z přírody. Čím méně děti navyknou na obrazovku, tím lépe se vám později podaří udržet dávky v přijatelných mezích. K tomu jednu radu: Nikdy nevolejte k televizi děti zabrané do hry!. (Říčan, P., Pithartová, D., *Krotíme obrazovku*. Praha: Portál, 1995, str. 49).

- Spoludívání. Vždycky by měl být po ruce dospělý, který upozorní na důležité věci, vysvětlí věci neznámé nebo i pochová, když se malý divák třeba při pohádce začne bát. Pak může mít dítě z televizního pořadu prospěch. A protože se v tomto období už dítě zajímá o kreslení, které se postupně zdokonaluje, můžeme společně namalovat obrázek k pohádce, kterou jsme v televizi sledovali. Nenápadně tak dáváme dítěti najevo, že děj je potřeba pozorně sledovat, všimnout si zajímavých nebo podstatných detailů, které později budeme potřebovat při kreslení. Ostatně – úroveň kresby hodně vypovídá o zralosti dítěte. Péče o rozvoj kresby proto nepřímo ovlivňuje i rozvoj řeči. (Kutálková, D., *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. Praha: Grada, 2005)

Televize nás, rodiče nenahradí. Buďme rádi, že jsme tak silnou konkurencí. Bylo by škoda jí nevyužít. Naše děti budou mít lepší představivost, vyjadřovací schopnosti, citovost, schopnost aktivně trávit volný čas a navazovat kontakty s lidmi. Získají schopnost lépe se v životě prosadit. Vychováváme své děti tak, aby se dívaly na to, co jim prospívá, naučily se samy správně vybírat ze záplavy filmů a programů, byly schopné kritického odstupu při sledování televize.

Seznam použité literatury

- ANDERSONOVÁ, J., FISCHGRUNDOVÁ, S., LOBASCHEROVÁ, M. *Dobry start do školy*. Praha : Portál, 1994. 115 s. ISBN 80-8582-92-5
- BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. Praha : Computer Press, 2008. 92 s. ISBN 978-80-251-1829-0
- ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha : Portál, 2001-2007. 656 s. ISBN 978-80-7367-273-7
- HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha : Portál, 2009. 286 s. ISBN 978-80-7367-628-5
- HERMAN, M. *Najděte si svého Marťana*. Olomouc : Hanex, 2008. 233 s. ISBN 978-80-7409-023-3
- KERN, H., MEHLOVÁ, CH., NOLZ, H., PETER, M., WINTERSPERGEROVÁ, R. *Přehled psychologie*. Praha : Portál, 1999. 289 s. ISBN 80-7178-240-8
- KUTÁLKOVÁ, D. *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. Praha : Grada, 2005. 98 s. ISBN 80-247-1026-9
- ROGGE, J. U. *Dětské strachy a úzkosti*. Praha : Portál, 1999. 211 s. ISBN 80-7178-237-8
- ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha : Portál, 2004. 390 s.:il. ISBN 80-7367-124-7
- ŘÍČAN, P., PITHARTOVÁ, D. *Krotíme obrazovku*. Praha : Portál, 1995. 62 s. ISBN 80-7178-084-7
- ŠEĐOVÁ, K. *Děti a rodiče před televizí : Rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno : Paido, 2007. 157 s. ISBN 978-80-7315-149-2
- UŽDIL, J. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta : Výtvarný projev a psychický život dítěte*. Praha SPN, 1980. 128 s. ISBN 14-583-80
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I : Dětství a dospívání*. Praha : Karolinum, 2008. 467 s. ISBN 978-80-246-0956-0

Internetové zdroje

WWW:<[http://www.novinky.cz/koktejl/213136-trilety-chlapec-je-beznadejne-
uvezneny-ve-svete-masinky-tomase.html](http://www.novinky.cz/koktejl/213136-trilety-chlapec-je-beznadejne-uvezneny-ve-svete-masinky-tomase.html)>

WWW:<[http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&idcategoryNode=26
0/DetiaTV](http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&idcategoryNode=260/DetiaTV)>

PŘÍLOHY

Dotazník pro rodiče

Vážený rodiče, tento dotazník je jednou ze součástí výzkumu s názvem Předškolní dítě a televize, který se pokusí mapovat, jakou úlohu hraje televize v životě dítěte předškolního věku, a následně doporučit program pro malé televizní diváky.

Dotazník prosím vyplňujte samostatně bez přítomnosti druhého z rodičů nebo dítěte. Ve svých odpovědích se pokuste být co možná nejvíce objektivní, v dotazníku neexistují „správné“ ani „špatné“ odpovědi.

Výzkum je anonymní, vámi poskytnuté údaje jsou určeny pouze pro mou bakalářskou práci.

1. Kolik času věnuje vaše dítě následujícím aktivitám? Ohodnořte každou aktivitu na stupnici od 1 – 6 (1 – nejméně času, 6 – nejvíce času). Pokuste se každé číslo použít jen jednou.

- ☐ hrání si doma
- ☐ hrání si venku
- ☐ chvíle s knížkou
- ☐ sledování televize
- ☐ čas strávený u počítače
- ☐ jiné činnosti (uved'te jaké).....

2. Jak často se vaše dítě dívá na televizi? Vyberte jednu z možností a označte křížkem.

- ☐ pravidelně každý den
- ☐ nepravidelně
- ☐ vůbec

3. Pokuste se odhadnout, kolik hodin týdně stráví vaše dítě sledováním televize.

- ☐ hodin týdně

4. Pokud se dítě dívá na televizi, tak:

- ☐ samo si televizi zapíná
- ☐ televizi pouští rodič na žádost dítěte

- ☐ dítě usedá k již zapnuté obrazovce
- ☐ dítě televizi nesleduje

5. S kým nejčastěji sleduje vaše dítě televizi? Označte jednu možnost.

- ☐ samo
- ☐ se sourozenci
- ☐ s jedním nebo oběma rodiči
- ☐ s prarodičem nebo prarodiči
- ☐ se sourozenci a rodiči
- ☐ dítě televizi nesleduje

6. Pokuste se odhadnout, jaké televizní pořady sleduje vaše dítě nejčastěji. Vyberte jednu nebo dvě možnosti a označte křížkem.

- ☐ pohádky nebo pořady pro děti
- ☐ soutěžní pořady
- ☐ odpolední seriály
- ☐ večerní filmy nebo seriály
- ☐ pohádky nebo filmy na dvd
- ☐ jiné (uved'te).....
- ☐ dítě televizi nesleduje

7. Které televizní pořady má vaše dítě nejraději? Napište názvy jednoho až tří konkrétních pořadů.

- 1.....
- 2.....
- 3.....

8. Které filmové nebo televizní postavy má vaše dítě nejraději? Napište název jedné nebo dvou postav (nikoli jména herců).

- 1.....
- 2.....

9. Povídá si vaše dítě rádo o tom, co vidělo v televizi? Označte křížkem na stupnici.

- ☐ často
- ☐ občas
- ☐ nikdy

10. Běží ve vaší domácnosti televize jako „kulisa“?

- ☐ často
- ☐ občas
- ☐ nikdy

11. Nabízíte dítěti sledování televize jen za účelem jej zabavit a věnovat se tak nerušeně vašim povinnostem či jinému?

- ☐ nikdy
- ☐ velmi zřídka
- ☐ občas ano
- ☐ často
- ☐ téměř každý den

12. Necháváte výběr pohádek pouze na dětech? Pokud ne, podle čeho vybíráte?.

.....

13. Čtete vy, nebo druhý rodič vašemu dítěti knížky? Vyberte jednu možnost.

- ☐ pravidelně (alespoň několikrát týdně)
- ☐ pouze příležitostně
- ☐ vůbec

14. Pokuste se odhadnout, kolik sami strávíte týdně hodin u obrazovky.

- ☐ hodin týdně
- ☐

15. Který druh dětského pořadu vám v televizi chybí?

.....
.....

Rozhovory s dětmi

David 5 let, MŠ Sezimovo Ústí, bratr Jirka 10 let.

Rodiče mají SŠ vzdělání, jsou absolutně odevzdáni faktu, že David si sám určuje, co a jak dlouho bude sledovat, jaké hry bude hrát na počítači. Během rozhovorů vydával David spoustu citoslovcí, neustále „střílel“, „boural“, „umíral“. Ani na chvíli si nesesedl.

O=Otázka

D= David

O: Copak děláš, když přijdeš domů ze školky?

D: Jdu na počítač.

O: Co děláš u počítače?

D: Hraju Superhry - bojovka.

O: A co je to za bojovku?

D: Jsem z toho zmatenej, měl jsem být jeden, ale jsme dva, a když to dám vod znova, tak to umím myší a je to těžší, a tak mačkám mezerník.

O: Díváš se také na pohádky?

D: Jim Jam.

O: Co to je?

D: Je to to, že tam pohádky nikdy neskončej.

O: A jaké tam jsou pohádky?

D: Kouzelný klíče, Barney a jeho přátelé.

O: Kterou máš nejradši?

D: Všechny asi.

O: Máš nějaké pohádky na dvd?

D: Jo, všechny.

O: A kterou máš rád?

D: Inspektora Šikulu.

O: Co dělá?

D: Prostě odhaluje agenty zla.

O: Nebojíš se u toho?

D: Ne, von je nezabíjí, prostě jen dělá takový hustý pružiny.

O: Hustý pružiny? Tomu nerozumím.

D: To je složitý, to nebudeme řešit.

O: A bál ses někdy u něčeho v televizi?

D: Já se bál jen jednou, když jsem viděl mořský koníky.

O: Proč ses jich bál?

D: Byly dost slizký totiž.

O: A jdeš pak třeba za mamkou, aby se na ně šla podívat?

D: Ne, mamka kouká na zprávy, a to pak jdem na počítač.

O: Ten tě asi hodně baví, vid'?

D: Jo, já od něj vyhodím Jirku a Jirka pak zase mě.

O. Hraješ každý den?

D: Jo, každý den i večer.

O. A když je večer, koukáš někdy na Večerníček?

D: Ne, ten je na prd, koukám na Animáček.

O: A líbí se ti tam ti mrňouskové?

D: To nesnáším.

O: Proč?

D: Protože Šmoulové jsou lepší, tam je hustej Gargamel.

O: A jak je hustej?

D: No furt vymejší pasti prostě.

O: Na koho pasti?

D: Na Šmouly.

O: A tobě se Gargamel líbí?

D: Jo ale Jirka chce koukat na Simpsonovy a tak se hádáme.

O: A tobě se Simpsonovi nelíbí?

D: Ne.

O: A rozumíš jim? Třeba když si dělají legraci z amerického prezidenta, nebo z papeže?

D: Nevim.

O: Vzpomněl by sis ještě na nějaký pořad v televizi? Na nějaký, který máš rád.

D: Faktor strachu a někdy koukáme na Ozáka taky, když kouká táta.

O: A o čem je Faktor strachu?

D: No tam jsou fakt hustý lidi, co třeba jedli červy, anebo se chlap nechal přejet celej motorkou.

O: Co jsi tomu říkal, když jedl ty červy?

D: No, že bych to teda já určitě nejedl.

O: A proč on to jedl?

D: Aby vyhrál.

O: Co aby vyhrál?

D: Peníze, hrozně moc tisíc.

O: Hm, a nestojí to za to? Za těch spoustu tisíc, sníst pár červů a pak je ten člověk boháč....

D: To teda ani za milion nebo bilion a hlavně ne pár, ale to oni musí sníst třeba plnej hrnec těch, co se hejbou.

O: A kdo je Ozák?

D: To je takovej metalák, fakt dobrej, to je sranda.

O: To dávají večer, vid'? To mamka dovolí?

D: Jo, někdy jo.

O: Dělá mamka s Jirkou někdy úkoly?

D: Ne.

O: A pustí ti někdy sama telku jen proto, že zrovna spěchá něco udělat? Nebo musí telefonovat?

D: Nevim, já si to pustím sám, kdy chci.

O: Čtete si někdy doma z knížek?

D: To mě nebaví.

O: A máš nějaké?

D: Jo, dostal jsem je, když jsem byl malej

O: Jaké třeba?

D: To nevim.

Honzík 6,5 roku, MŠ Dlouhá Tábor, bratr Vojta 8 let

Oba rodiče mají VŠ vzdělání, uvádějí, že Honzík sleduje televizi půl hodiny denně. Honzík však v rozhovoru říká, že si televizi pouští i vícekrát během dne.

O = Otázka

H = Honzík

O: Když přijdeš domů ze školky, co obvykle děláš?

H: Zeptám se, jestli si můžu dát dobrůtku.

O: Hraješ si raději venku nebo doma?

H: Ptám se mamky, jestli si můžu udělat sněhuláka, nebo si vevnitř hraju.

O: A na co si nejraději hraješ?

H: Na piráta a taky koukám na telku.

O: Na co koukáš?

H: Na Šmouly a na Mrňousky.

O: O čem jsou Mrňouskové?

H: Třeba o tom, jak beruška provokovala mouchy a oni ji pak za to honily.

O: A chytily ji?

H: Ne, ale beruška cinkala na zvonky a to se mi moc líbilo.

O: Mamka s tatškou ti telku dovolí vždycky, když chceš?

H: Jo, na Simpsonovy se můžu koukat.

O: A všemu v nich rozumíš?

H: Jo. Akorát, že jsou starý, mají obličej, který se mi nelíbí.

O: Co se ti na nich líbí?

H: No, třeba Homer chtěl něco udělat, asi pekáč, kouknul se na něj a povídá: „Proč ten pekáč musí vypadat zrovna takhle?“

O: A Bartův obličej se ti líbí?

H: Jo, ten se mi líbí nejvíc, já chci bejt taky skejták.

O: Myslíš, že se Bartovi může něco stát? Třeba na skejtu?

H: Ne, přece je jenom vymyšlenej.

O: A co mamka s tatškou, koukají často na televizi?

H: Třeba na zprávy, ale někdy nám dovolí koukat taky. Když byla mamka malá, tak viděla všechny pohádky několikrát, takže ví, kdo je kdo.

O: A ty pohádky byly hrané nebo nakreslené?

H: Hrané, ale já mám radši nakreslené.

O: *Dívá se mamka s tebou někdy na ty pohádky?*

H: Ne. To koukáme sami.

O: *Vyprávíte jí potom, o čem ta pohádka byla?*

H: Jo, někdy jo, ale spíš mamka pracuje.

O: *Viděl jsi nějakou pohádku, ze které jsi měl strach?*

H: Ne, ale mamka koupila Vojtíkovi kalendář Pirátů z Karibiku, ty jsou fakt strašidelný.

O: *Díváš se někdy na Kouzelnou školku?*

H: Občas, spíš koukám na Scooby doo. To jsem viděl i hraný, jak se ten pes změnil ve velkého člověka! Scooby se vždycky bojí, když vidí třeba Zombie.

O: *A co ty, ty se Zombie nebojíš?*

H: Ne.

O: *No vážně, co kdyby se tu taková Zombie objevila?*

H: Ne to nejde, to je jen jako v té pohádce. To neexistuje.

O: *Tak to jsem ráda. Je to tak, že na telku koukáš každý den i několikrát?*

H: Jo, ale musím se předtím zeptat. V sobotu nám rodiče řeknou, v kolik je můžeme vzbudit, a to se pak zeptáme na telku. Jednou jsme si vařili sami k snídani vajíčka.

O: *A povedla se vám?*

H: No, Vojta tam dal i skořápku, vona mu tam spadla.

O: *Hrajete s bráškou občas na počítači?*

H: Jo, to můžeme vždycky v sobotu. Hrajeme Superhry.cz. Střílečky nemůžeme, to až nám bude tak deset, říká mamka. A máme hry z ábíčka. Třeba hraju, že jezdím na snowboardu a na kamenech se vždycky zabiju.

O: *A co knížky, čte mamka pohádku před spaním?*

H: Spíš jí vypráví.

O: *Každý den?*

H: To ne.

O: *A máš nějakou oblíbenou knížku?*

H: Mám Tatínek není k zahoeení.

O: *Ta je o tom statečném tatínkovi, co přepral i draka vid'? To čte mamka nebo taťka?*

H: No, to mi četla mamka i taťka, ale teď už nemají tolik času.

Timothy 6 let, Církevní MŠ Tábor, 3 již dospělí sourozenci

Oba rodiče mají VŠ vzdělání, jsou věřící. V rozhovoru tvrdí, že pořady synovi přísně cenzurují, to se však neshoduje s tím, co říká Tim.

T= Timothy

O= Otázka

O: *Copak děláš doma, když se vrátíš ze školky?*

T: To jdu do kostela na zpívání.

O: *Zpíváš rád?*

T: Jo, ale někdy ne.

O: *A když máš doma čas, s čím si hraješ?*

T: S robotami a taky Superbroukama co se zabíjej.

O: *Zabíjejí se? To je nebezpečné. Co je to za brouky?*

T: No, to natahneš a oni jedou proti sobě a perou se a nějaké vyhraje.

O: *Máš rád pohádky?*

T: Spíš kreslený seriály.

O: *Které?*

T: Ferdu Mravence.

O: *To máš na dvd??*

T: Jo, Ferdův pes Čmuchálek urve páku, se kterou dělají to, co ničí zem. To je pak teda fakt průšvih.

O: *Můžeš koukat na telku každý den?*

T: Jo, někdy i celej den koukám.

O: *Takže si ji umíš sám zapnout, dáš tam dvd...*

T: Jo, to umím dávno.

O: *A máš někdy průšvih, jako Ferda mravenec, že by ti třeba rodiče telku zakázali?*

T: Průšvihy teda mám a taky jeden hřích, ale na telku se můžu koukat pořád.

O: *Co máš za hřích?*

T: To bych radši asi neřikal, bylo to u babičky a já to teď spíš napravuju.

O: *Řekneš mi alespoň, jak to napravuješ?*

T: No, babičce jsem nanosil dřevo třeba a dal jí věci do garáže.

O: *Tak jsi udělal kus poctivé práce. Máš nějaké knížky?*

T: Elektronika a elektřina. Tam je pohled do elektronického přístroje a taky do transformátoru a tak dále.

O: *Páni, tak to budeš zřejmě brzy umět nějaký přístroj opravit, znáš Bořka stavitele?*

T: Jo, to jsem koukal, když jsem byl malej, mám Bořka na polštáři.

O: *A na co koukáváš teď, když už jsi větší?*

F: Na Animáček, tam jsou Šmoulové, ty jsou dobrý.

O: *A co Kouzelná školka, co Večerníček?*

T: Místo Večerníčku koukám na Simpsonovy a Kouzelná školka je pro malý, to bylo dobrý, když tam pouštěli Millu, tu mám rád.

O: *Viděl jsi někdy třeba zprávy?*

T: Jo, to mě ale nebavilo.

O: *A rodiče koukají na televizi každý den?*

T: No, někdy na ní ale nekoukají, ale je zapnutá.

O: *Bál ses někdy něčeho, co jsi v telce viděl?*

T: Jo, jeden film, to už bylo v noci, tam totiž byl chlap, kterej kradnul lidi.

O: *Myslíš, že je unesl?*

T: Jo, a měl masku takový jako voči a to bylo, že jsem se bál.

O: *To určitě nebylo pro děti, vid'.*

T: No, to asi nebylo, to by brečely.

O: *A znáš ještě nějaký pořad?*

T: Faktor strachu, to je supr.

O: *O čem to je?*

T: No, to je soutěž, kdo jako udělá nebezpečný věci, tak vyhraje hrozně dolarů.

O: *A co třeba za nebezpečné věci?*

T: No, třeba se pověsej za nákladák a von jede.

O: *Myslíš, že se jim nemůže nic stát?*

T: No, to asi můžou třeba se zabít.

O: *Tak proč to dělají?*

T: Za ty dolary a taky aby byli v televizi v Americe.

O: *A ty na to smíš koukat?*

T: Jo.

O: *Dívá se na to někdo s tebou?*

T: Ne.

O: *A vyprávíš to třeba pak mamce?*

T: Někdy jo. A mám dva díly Zora.

O: *To je kreslený?*

T: Ne, to je opravdový, jako hraný.

O: *Zoro má tu masku na očích vid'? Proč ji má?*

T: Aby ho nepoznal nepřítel.

O: *No, ale on je jediný, kdo jí má, tak to nepřítel vždycky pozná, že je to Zorro.*

T: Ale aby nepoznal, kdo je to vlastně ten Zorro! Že je to jeden chlap!

Max 4 roky. MŠ Vančurova, bratr Benjamín 2 roky. Rodiče Maxe mají SŠ a VŠ vzdělání, dětem pravidelně čtou. Uvádějí, že mají děti přesně stanovené limity pro sledování televize.

O = otázka

M= Max

O: *Co nejraději děláš, když přijdeš ze školky?*

M: Chodím s Benjamínem spát.

O: *To je tvůj bráška?*

M: Jo.

O: *Co ještě společně děláte?*

M: Honíme se, taky po sobě házíme polštáře pořád.

O: *Díváte se také někdy na televizi?*

M: Jo, skoro pořád.

O: *Maminka vám to dovolí pokaždé, když chcete?*

M: Jo, ale někdy se zlobí, tak to nemůžeme.

O: *A dívá se s vámi někdy maminka?*

M: Ne, mamka televizi nemá vůbec ráda, spíš táta, ale ten pak hned usne.

O: *A co se ti v televizi líbí?*

M: Ať žijí duchové.

O: *O čem to je?*

M: O Leontýnce jak zpívá a o klucích.

O: *A chtěl bys být jako jeden z těch kluků?*

M: Jo, chtěl bych bejt Dlouhej Janek.

O: Co se ti na Dlouhým Jankovi tak líbí?

M: Všechno, že má hezkej hlas třeba.

O: Vzpomeneš si ještě na nějakou jinou pohádku?

M: Jo, třeba Mickey Mouse.

O: A co dělá Mickey Mouse?

M: No, na dývidýčku kouzlí a na kazetě ho navštěvují kamarádi a pak už nic.

O: Máš hodně DVD a videokazet?

M: Jo, máme s Benjamínem Krále dinosaurů, dvacet dílů od babičky, na to se furt chceme koukat, ale mamka to nesnáší.

O: Proč myslíš, že to mamka nesnáší?

M: Protože tam furt bojují a prej je to kravina.

O: Ale ty si to nemyslíš...

M: Ne, jsou tam ty nejlepší dinosauři.

O: Kdo je to ten jejich král?

M: To je doktor Zed, je zlej a pak je tam gang.

O: A ty dinosauři jsou vymyšlený?

M: Jo, jsou nakreslený.

O: Co je na nich nejlepší?

M: Že útočí.

O: Na koho?

M: Na Alfa gang.

O: Co jim ten Alfa gang udělal, že na něj útočí?

M: Oni jim někdy seberou karty.

O: A to, co jsi namaloval, to je dinosaur z toho seriálu?

M: Ne, tohle je můj Karnosaurus, má pět útoků.

O: Koukáš taky někdy na Večerníček?

M: Jo, ale nelíbí se mi ty medvídci.

O: Ty živý?

M: Jo, ty se mi nelíbí.

O: A který Večerníček máš rád?

M: Karlík zlatá rybka.

O: Čte ti někdy maminka nebo tatínek?

M: Jo, večer.

O: Každý den?

M: Jo. Máme knížek hrozně moc, taky chodíme do knihovny.

O: *Jakou knížku máš rád?*

M: Mám rád Karkulína.

O: *Kdo to je Karkulín?*

M: To je takovej blázen, bydlí na střeše a kamarádí s jedním klukem a mají spoustu srandy. A taky mám rád Coura a Courka třeba.

O: *A Benjamín má taky rád knížky?*

M: Jo, protože mamka umí výborně měnit ty hlasy, to se mu líbí.

O: *A tobě?*

M: Mně taky, nejlíp předvádí různý ježibaby a taky krtečka. Takže čte, ale jako mluví za něj.

O: *A znáš knížku Krtek a televize?*

M: Jo, to mám, jak tam zarostou trnům a mají ty divný voči.

O: *A proč tam zarostou trnům?*

M: Protože koukali furt na tu televizi, a zapomněli cvičit a oni úplně zarostli a bolely je oči.

O: *Myslíš, že by se to mohlo stát i doopravdy, že by si někdo ty oči u televize úplně vykoul?*

M: Jo, mohlo.

O: *A díváš se někdy na Kouzelnou školku nebo Hřiště 7?*

M: Jo, tam se mi líbí ten Michal.

O: *A co tam třeba dělá?*

M: No, takový jako vynálezy, který jsou srandovní.

O: *A Hřiště 7?*

M: Taky, ale to spíš spíme, tam se mi líbí dinosauři a taky ty děti, co tam jsou.

O: *Máte doma počítač?*

M: Máme, mamka na něm pracuje.

O: *A ty?*

M: Já nesmím, až budu chodit do školy, tak budu hrát jednu hru, co má tat'ka.

O: *Tat'ka hraje hry na počítači?*

M: Jo, ale to mamku hrozně zlobí, tak von to moc zase nehraje.

O: *Pustí ti mamka někdy televizi jen proto, že potřebuje něco vyřídit a nemá zrovna čas si s tebou hrát?*

M: To nevím, ale furt se zlobí, že ji nic nenecháme prej udělat.

O: A co třeba?

M: No, ona pracuje u počítače a my za ní chodíme.

O: To ona ale potřebuje klid, vid'?

M: No, právě, tak se zlobí, protože my to teda nevydržíme, tak pak jde za náma.

O: A kdy myslíš, že tedy udělá tu práci?

M: Večer asi.

Martin 6,5 roku. MŠ Dlouhá, sourozenci Honza 11, Filip 3 . Rodiče mají SŠ a VŠ vzdělání. Snaží se děti ve výběru pořadů ovlivňovat.

O=Otázka

M=Martin

O: Co rád děláš, když přijdeš ze školky?

M: Hraju si.

O: A s čím?

M: S plastovými zvířátkama.

O: Jsou domácí nebo divoká?

M: Já mám různý.

O: Chodíš si taky hrát ven? Třeba na zahradu nebo na hřiště?

M: Spíš doma.

O: Koukáš někdy na telku?

M: Jo

O: Díváš se každý den?

M: Jo, každý den.

O: A na co nejraději?

M: Na Minimax.

O: Co je to Minimax?

M: To je program.

O: A ty si ho umíš zapnout sám?

M: Jo.

O: Když si ho chceš zapnout, musíš se zeptat mamky?

M: Nemusím.

O: A co dávají na Minimaxu?

M: Berunka a Bambulín.

O: *Kdopak to je?*

M: Beruška a šnek.

O: *A oni něco vypravují?*

M: Vypráví třeba o vánocích nebo o třešních a ten jejich hlas, to je hlas Majdy z Kouzelný školky.

O: *Kouzelnou školku máš rád?*

M. Jo, docela. Dobrá je, když je tam Michal nebo Majda. S tou babičkou mě to nebaví.

O. *A co se ti líbí na Michalovi?*

M: Že má nějaký přitroublý vynálezky a ten František se mu směje.

O: *Máš taky nějaké pohádky na dvd?*

M: Doba ledová 3. Tam se mi nejvíc líbí ten veverčák.

O: *Koukáš se na Večerníček?*

M: Ne, když je Večerníček, tak koukám na Simpsonovy.

O: *A v těch Simpsonech rozumíš všemu, o čem se tam mluví?*

M: Jo. Třeba Homer škrtí Barta.

O: *Proč?*

M: Protože ho furt zlobí.

O: *Myslíš, že je to správný ho škrtit za zlobení?*

M: Ne.

O: *A co by měl radši udělat, aby ho přestal zlobit?*

M: No, asi bejt jako spíš ta Marge, ta je na ně milá.

O: *Mamka s tatškou se dívají na Simpsonovy s tebou?*

M: Ne. Honza mi to přepíná na JET-X.

O: *A na co Honza kouká?*

M: Na Hollywood.

O: *Ty víš, co je to ten Hollywood?*

M: Ne. Ale jednou v Muzeu jsem se bál hrozně jednoho zvířete, v noci jsem na něj myslel, měl tesáky a byl právě z toho Hollywoodu, že to tam natáčeli.

....

O: *Co knížky? Čtou ti rodiče pohádky?*

M: Hm, když jdu spát, tak mamka čte, někdy tatka.

O: *A která knížka se ti líbí?*

M: Různý disneovky a taky od Svěráka a taky dostanu k vánocům Kukyho.

O: Co se ti líbí na Kukym?

M: Byl srandovní.

O: V tom filmu?

M: Jo. Ale nevím, proč ho ten Ondra nakonec dal tomu bezdomovci.

O: Ty by sis ho raději nechal?

M: Nechal.

O: Kukyho jsi viděl v kině?

M: Jo.

O: A co ještě jsi v kině viděl?

M: Příběh hraček, ale to bylo už dávno v létě a to mám i první dva díly na dývku.

O: A máš radši Woodyho nebo Buzze?

M: Woodyho, vždycky to nějak vymyslí a pomůže těm ostatním hračkám, to jsou fakt troubové.

O: Pustí ti maminka někdy televizi jen proto, že musí rychle udělat nějaké dospělácké záležitosti a nezbyvá ji tedy čas se ti zrovna věnovat?

M: Jo, když jde dolů do prádelny všet prádlo, nebo dělá s Honzou úkoly.

O: A co si tam pustíš?

M: No JET-X většinou.

O: Když mamka dokončí svou práci, kouká někdy s tebou?

M: Ne.

O: Myslíš, že jsou pohádky jen pro děti?

M: Ne. Ale mamka si to myslí, i když koukala na Popelku.

O: A co ty?

M: Já ne, mě to nebaví.

Terezka, 5 let MŠ Dlouhá, sourozenec Barunka 2 roky. Rodiče mají SŠ vzdělání, v dotazníku uvádějí, že se Terezka na televizi dívá velmi zřídka.

O=otázka

T= Terezka

O: *Terezko, co děláš, když přijdeš domů ze školky?*

T: Hrajeme si s Barunkou na učitelku a na Saxanu nebo si pouštíme Dinosauiry.

O: *Pouštíte si Dinosauiry? Na kazetě? Nebo dvd?*

T: Na dvd, ale máme i kazety.

O: *Co se ti v Dinsaurech líbí?*

T: Ten dědeček s holčičkou a Nožička. Má růžového dinosaura a vždycky to s nima dobře dopadne.

O: *A rozumíš tomu?*

T: Jo, tomu rozumím, tam se mají rádi táta s tou holkou. Ale jednou tat'ka vyfotil fakt zlý dinosauiry.

O: *A kde?*

T: To nevím.

O: *Byli živí?*

T: Ne, jenom nakreslený, ale jsou jako živí, těch se fakt bojí.

O: *Když hrajete s Barunkou na Saxanu, která z vás je Saxana?*

T: Obě, a někdy já jsem ten učitel, jak po něm ten klouček hodil sklenici, to byla sranda.

O: *Saxanu si pouštíte samy?*

T: Já to pouštím sama, ale Barunka tam mačká něco jiného.

O: *A ptáš se předtím mamky nebo tat'ky?*

T: Já se zeptám, ale Barunka to zmáčkne jen tak.

O: *Mamka kouká někdy s vámi?*

T: Jo, na Vydrýska.

O: *To je Večerníček, vid'?*

T: Jo.

O: *Vzpomeneš si ještě na nějaký jiný?*

T: Jo, ty žabáci byli legrační.

O: *Na Večerníček koukáte každý den?*

T: Jo.

O: *A co ještě doma ráda děláš?*

T: Ještě hraju na počítači, ale Barunka na něj nesmí.

O: *Co hraješ?*

T: Míša poklad a různý.

O: *A ty jsi v té hře Míša a hraješ jako za něj?*

T: Za sebe hraju, ale jako i za Míšu, hledáme tam kameny, pak je najdu a Míša na ně třeba ťukne kladívkem.

O: *A co pak, když všechno najdete?*

T: Tak jsou tam takový světýlka a pak to vypnu.

O: *Když si máš vybrat, jestli půjdeš ven, nebo k počítači, co si vybereš?*

T: Mamka vždycky řekne, nejdeme ven a pak stejně jdeme. Když tat'ka odhazuje sníh, tak si jdu vždycky hrát na počítači.

O: *A co jiného ještě děláš, když nejdete ven?*

T: Radši kreslím a vyrábím pro mamku, taky stavím z lega.

O: *Co ráda kreslíš?*

T: Šmoulíku. Nebo tat'ku Šmoulu.

O: *Ty znáš z televize?*

T: Ty znám právě z Animáčku, na ten koukáme s Barunkou.

O: *A co se ti na Šmoulince nejvíc líbí?*

T: Že je hodná.

O: *Co třeba dělá?*

T: Tat'ka Šmoula třeba odletí a ona je všechny ty Šmouly hlídá a oni jí zlobí.

O: *A co mamka s tat'kou, líbí se jim Šmoulové?*

T: Mamka se Gargamela bojí.

O: *Ty se nebojíš?*

T: Ne.

O: *Viděla jsi v televizi něco strašidelného?*

T: Jo, zlýho, to pak zajdu za tat'kou a za mamkou, těch dinosaurů se bojím, ty jsou hrozně zlí.

O: *Na co se dívá mamka s tat'kou? Nechají tě někdy koukat s nimi na film, nebo seriál?*

T: Tat'ka ne, ale s mamkou někdy můžu koukat.

O: *Vzpomeneš si, na co se spolu díváte?*

T: Na vaření a taky jeden seriál, ale to nevím, jak se jmenuje.

O: A o čem vypráví?

T: No, ta jedna paní byla smutná a musela se rozvést, ale pak zase byla veselá, protože našla jinýho pána, a to byl jako její novej manžel, oni spolu byli oba doktoři v nemocnici.

O: Bavilo tě to?

T: Jo.

O: Čtete si doma z knížek?

T: No, my si je prohlížíme, já podle nich maluju obrázky.

O: A čte někdy mamka nebo tatka pohádky?

T: Jo, ale jen jak jsem byla nemocná, tak jsme četli Kát'u a Škubánka.

O: Pustí vám někdy mamka s tatkou televizi jen proto, že potřebují zrovna v klidu udělat něco důležitého?

T: Jo, když mamce přijde teta, tak si povídají.

Matouš 4 roky, MŠ Církevní Tábor. Matouše mají rodiče ve střídavé péči. Oba mají VŠ vzdělání. Z rozhovoru vyplynulo, že se jejich názory na dětské diváctví rozcházejí.

O=Otázka

M=Matouš

O: Copak děláš doma, když přijdeš ze školky?

M: Nevím.

O: Jdeš si hrát do pokojíčku?

M: Já si jdu hrát na Spidermana

O: Líbí se ti Spiderman? Máš jeho převlek?

M: To ne, ale mám masku Batmana.

O: To máš asi rád Superhrdiny se superschopnostmi.

M: Jo, to mám moc rád.

O: A odkud je znáš?

M: Na Spidermana koukám na dývku.

O: A co se ti na něm líbí?

M: Mně se líbí, že se přemísťuje z budovy na budovu.

O: Myslíš, že by to dokázal i někdo ve skutečnosti?

M: To ne.

O: Jak to, že on to umí?

M: Protože je pavoučí muž a má bílý oči.

O: A může se mu něco stát?

M: Ne. Ale někdy mu můžou dojít pavučiny.

O: Můžeš se na něj dívat každý den?

M: Když bydlím u mamky, tak ne, když jsem u tat'ky, tak ano.

O: A proč myslíš, že to mamka někdy nedovolí?

M: To nevím, asi se jí Spiderman moc nelíbí.

O: Na jiné pohádky dovolí koukat častěji?

M: Jo, třeba Potkali se u Kolína.

O: To jsou moc hezké pohádky. Mě ale štve, jak ten větší medvěd pořád trápí toho druhého.

M: To se mi nelíbí právě, von mu vždycky sní všechny bonbony.

O: A není za to vůbec potrestán, vid'?

M: No, trochu je, ten druhý s ním pak přece nebude kamarádit.

O: Máš pravdu, to je velký trest. Koukáš někdy na pohádky nebo pořady, co jdou v televizi?

M: Moc ne.

O: Co třeba Kouzelná školka nebo Hřiště 7?

M: To nevím, co je Hřiště 7.

O: Je tam Jů a Hele a taky SuperMuf, ten jim provádí různé lumpárny. Dávají to v neděli ráno, když se nejde do školky.

M: To neznám, ale Kouzelnou školku někdy vidím, jak ten Michal byl jako zastavenej a nemoh se hejbat, to bylo srandovní.

O: Čtete si doma knížky?

M: Ne.

O: A máš nějakou, kterou si rád prohlížíš?

M: To nevim.

O: A co ještě rád děláš?

M: Hraju si s vojáčkama, ale Spiderman je nejlepší.

O: Myslíš, že je třeba bohatej? Má manželku?

M: Ne, ale má foťák a tetu. Von umí sedět jako pavouček, takhle, víš.

O: Teda, umíš to opravdu dobře.

M: Ještě mám dva Najdžly.

O: *Co je to?*

M: To je film o dinosaurech.

O: *Je kreslený?*

M: Ne, je to skutečný.

O: *Myslíš, že dinosauři existují?*

M: Už ne, ale byli tady.

O: *Koukáš někdy třeba na Večerníček?*

M: To mě tolik nebaví.

Filip 7 let, MŠ Dlouhá, bratr Kryštof 4 roky. Rodiče jsou oba VŠ vzdělaní. Jako jedni z mála pravidelně dětem čtou.

O= Otázka

F= Filip

O: *Co rád děláš, když přijdeš domů ze školky?*

F: Jdu si hrát, ale pokaždé dělám něco jiného.

O: *A s čím si rád hraješ?*

F: S legem, se zvířecí farmou a hlavně děláme bunkry.

O: *Na zahradě?*

F: Ne, my zahradu nemáme. To děláme z polštářů a peřin doma.

O: *A co pohádky? Máš rád pohádky?*

F: Jo, nejlepší je Pan Buřtík a Pan Špejlička, to čte teď tat'ka, než jdem spát.

O: *Čte vám tat'ka často?*

F: Když je doma, tak jo, jinak čte mamka.

O: *A co televizní pohádky?*

F: Jo, to koukáme, mám rád Páni kluci.

O: *O čem to je?*

F: To jsou prostě kluci, který zlobí. Hodili hadry do loďky a dělali, že jsou utopený.

O: *Máš doma hodně dvd?*

F: Jo, kupuje nám je babička, ale mamka jich tak půlku odveze do Opařan.

O: *Proč do Opařan?*

F: No, tam jsou děti, co nemají tolik pohádek a hlavně mamce se ty od babičky nelíbí.

O: Jaké třeba?

F: No, nesmíme Spidermana a Oggyho.

O: Proč?

F: No, že prej je ten Oggy pitomec.

O: A Spiderman?

F: No, tam zase to je všechno hrozně rychle, tak to mamka s tatškou zakázali.

O: A mrzí tě to?

F: Ani ne. Ale s babičkou máme tajemství, to se koukám na Jmenuji se Earl, ale to nesmí mamka s tatškou vědět.

O: Zlobili by se? Není to pro děti, vid'?

F: No, a taky je to večer. My koukáme u babičky v ložnici.

O: O čem to je?

F: No, to je o chlapovi, kterej si napsal na lístečky, komu udělal něco zlého, a teď to jako napravuje a pak ho dycky škrtně.

O: Myslíš, že je dobrý, když někdo napravuje svoje chyby?

F: Jo.

O: Báł ses někdy u televize?

F: Jo.

O: A čeho?

F: Může to bejt i na dývku?

O: Ano.

F: Kronika rodu Spiderwicků, to jsem se bál.

O: Čeho?

F: Takovýho netvora na konci a měl jsem z toho dva měsíce nebo jeden noční můru a to bylo strašný.

O: Jak ta noční můra vypadala?

F: Jako v tom filmu, akorát jsem tam byl já, už si to moc nepamatuju.

O: Dívají se tví rodiče taky někdy na televizi?

F: No, jenom v noci asi, když spím.

O: A vy si ji s bráškou můžete pustit pokaždé, když chcete?

F: No, to ne.

O: A proč?

F: Nevím. Mamka umí koukat do strany a říkala, že když budeme hodně koukat na televizi, že se nenaučíme koukat do strany.

O: Koukat do strany? Takhle?

F: Ne, musíš se koukat rovně a jako vidět přitom, co je na straně.

O: Aha, tak tomu se říká periferní vidění. Tak to ti budu fandit, aby ses ho také naučil jako mamka. Koukáš někdy na Kouzelnou školku nebo Hřiště 7?

F: Jo, Kouzelná školka je už spíš pro Kryštofa. Hřiště 7 je dobrý, to koukáme vždycky.

O: A co ještě rád děláš, když nekoukáš na pohádky.

F: No, různě, chodíme s mamkou do tělocvičny a taky na fotbal. Teď jsme chodili pořád na led.

O: Bruslit?

F: Hrát hokej, ale taky strejda střelil pukem do čumáku našeho Dyndu a von teď z toho pořád frká. Tak už ho tam mamka nepustí.

O: Dynda je váš pes? To asi strejdu mrzelo, to určitě nechtěl, vid'?

F: To je můj pes k narozeninám. Von ho praštit nechtěl, to udělal ten puk, ale vona mamka říkala, že se tam s tatškou předváděj jako malý kluci.

Barunka 4,5 roku, MŠ Planá nad Lužnicí, sestra Anna 7 let. Oba rodiče jsou SŠ vzdělání, přiznávají, že se cenzurou pořadů téměř nezabývají.

B=Barunka

O= Otázka

O: Co ráda děláš, když přijdeš domů ze školky?

B: Převlíknu se a pak si hraju.

O: A jak?

B: No, s barbínkama.

O: Anička si taky hraje s barbínkama?

B: Jo, taky, máme jednu, co jí můžeme barvit vlasy.

O: Díváš se ráda na pohádky?

B: Jo, ale teď jsem vůbec nemohla, protože jsem měla zápal spojivek na očích, víš.

O: Teď už můžeš, tak co si ráda pustíš.

B: Šmoulové. To mám na dývku, teta to vypálila, strašně dílů i ty, co jdou v Animáčku.

O: Můžeš se koukat každý den?

B: Klidně i dvakrát nebo třikrát.

O: A máš někdy televizi zakázanou?

B: Mám, když si třeba neuklidíme pokojíček, tak nemůžem na telku.

O: *Máš ráda Kouzelnou školku?*

B: Jo, ale Hřiště 7 je lepší, tam je ten kabaret, to je hrozná sranda.

O: *Koukala ses na telku někdy i večer?*

B: Jo, na Animáček.

O: *A na co kouká mamka s tatínkem?*

B: Na seriály a detektivky.

O: *O čem jsou?*

B: O koních a ty detektivky jsou strašidelný a zabíjejí lidi, to se nekoukám, to by se mi zdálo, ale Anča může koukat.

O: *A jí se to pak nezdá?*

B: Asi ne.

O: *Jaké máš ještě ráda pohádky?*

B: My máme nejradši ty hraný, S čerty nejsou žerty. A v neděli po obídku pokaždé je hraná pohádka, to je hezký, tam jsou princezny nebo víly.

O: *Máš nějaké knížky o vílách nebo princeznách?*

B: Mám hodně, Šípkovou Růženku, ale teď čteme Sára a Bára, voni třeba nenechají jejich tatínka spát, tak von si dal špunty do uší a šel spát na střechu. A taky máme pohádky pro unavené rodiče.

O: *Čtete každý den?*

B: No to spíš koukáme na telku asi.

O: *A co počítač?*

B: Tat'ka ho má plnej her, máme u něj obličací panenky, to hraju a táta hraje hamster jam.

O: *O čem to je?*

B: No myši, a spadne na ně kamen a další myši ho můžou sežrat a tat'ka u toho hrozně nadává sprostý slova.

O: *A kouká s tebou tat'ka nebo mamka někdy na pohádky?*

B: No, jenom chvilku, to si musí žehlit nebo foukat vlasy, tak nemají čas.